Digitized by Google

BREVIS RELATIO EORUM, QUÆ SPECTANT AD DECLARATIONEM SINARUM IMPERATORIS KAMHI CIRCA CÆLI, CUMFUCII, ET AVORUM CULTUM,

Datam Anno 1700.

Accedunt Primatûm, Doctiſſimorúmque Virorum, & Antiquiſſimæ Traditionis Teſtimonia.

Operâ P.P. SOC. JESU, PEKINI pro Evangelij Propagatione Laborantium;

Juxta Exemplar impreſſum Cantone ex Pechinenſi,

Permiſſu Superiorum.

IHS

AUGUSTÆ Vindelicorûm, & DILINGÆ,
Typis & Sumptibus JOANNIS CASPARI BENCARD,
Bibliopolæ.

ANNO M. DCCIII.

§. I.

Acta ante Declarationem.

AB Anno 1638. cùm gravis controverſia orta eſſet circa Ritus Sinicos, contendentibus quibusdam, illos eſſe Superſtitioſos, & Idololatricos, quos Societas JESU jam ab annis 50. ut merè Politicos permiſerat: res tanti momenti, Romam ad S. Sedem, ab utraque parte, diverſis temporibus fuit delata. Juxta diverſitatem, qua utrínque propoſita ſunt quæſita, diverſæ eorum reſolutiones prodierunt; ſoluta ſcilicet quæſtione juris, at verò facti, in qua longioris moliminis opus erat, indeciſa relicta. Favebat in illa pro opinione Societatis Auctoritas plurima Maximorum Virorum, atque etiam rationum, & textuum Sinicorum, de quo multi Tractatus, & libri varij prodiêre: at verò cùm quæſtio rurſum uſque Romam eſſet progreſſa, nec niſi pluribus annis, longóque labore eſſet finienda,

 dà,

da, utráque parte, textibus antiquorum Scriptorum, pro ſenſu vero illarum Cæremoniarum decertante: quærendum aliquod tantæ controverſiæ compendium viſum eſt, quod ſuæ Sanctitati, in primis unionem deſideranti, gratiſſimum foret; ſimúlque dubium omne tolleret circa prolixam illam tot annorum quæſtionem, & anxietatem conſcientiæ quorundam inde exiſtentem.

Igitur communi conſilio Patrum Societatis JESU in Curia Pekinenſi degentium, judicatum fuit adeundum eſſe Imperatorem, & poſtulandam Ejus certam, tutámque Sententiam de ſenſu vero, ac Legitimo Rituum, & Cæremoniarum Imperij Sui, ut conſtaret nobis, an eſſet merè Politicus, an verò aliquid aliud erga Cumfucium Philoſophum, & Majores Defunctos contineret. Diximus certam, tutámque Sententiam, cùm ſolùm ad Imperatorem ſpectet, quid in illis agendum, quid ſentiendum definire. Etenim cùm ſupremus ſit Imperij ſui Legislator, quo ad res tam Sacras, quàm Politicas, & Civiles: ita abſoluta eſt Ejus Auctoritas, ut toti Imperio, quid in Ritibus omnibus agendum, quid ſentiendũ, abſolutè decernat, quóve ſenſu intelligenda Veterum ſcripta, definiat. Accedit ad auctoritatem ejus Definitionis, quòd in Imperio Sinarum Summam Eruditionis famam obtineat, cui res ipſa ſatìs conſentire videbitur, ſi quis

quis multitudinem Scientiarum tum Europæarum, tum Sinicarum, quibus elucet, ſigillatim perpendat. Ipſe Eruditos omnes, qui ex toto Imperio huc ad examen, pro Superiori Gradu confluunt, per ſe ipſum examinat, & de Compoſitionum præcellentia decernit; ſic ut nomen tantarum ſcientiarum obtineat, cui pares inter Subditos ſuos inveniri vix poſſint. At verò ad poſtulandam ejus ſententiam, non pancæ inerant difficultates vincendæ. Tales primo intuitu videbantur, ut aliquos è PP. ab illo conſilio planè deterruerint; qui de illis ſuperandis ferè deſperantes, à principio in contrariam ſententiam abiêrunt. Maxima ſe objiciebat, quòd Imperator Vir acutiſſimi, & ſolertiſſimi ingenij, ſtatim penetrare, & penitus noſſe voluiſſet, quam ob cauſam, Patres omnes uno ore, à ſe talem definitionem poſtularent, quo conſilio? quo fine? de eo videbatur inſtituturus multas quæſtiones, quibus fortaſſe in notitiam veniret Controverſiarum, quæ à Vicario Apoſtolico contra Societatem moverentur; quo ita ſuccedente, & inde malis quibusdam fortè eventibus, ingens crimen in Societatem JESU recidebat; quaſi auctoritate Imperatoris Gentilis, contra Vicarios Apoſtolicos malè abuti voluiſſet. Hæc ratio diu conſilium detinuit: omnibus omnino judicantibus tale periculum nulla ratione adiri oportere. Sed tandem victa eſt

illa difficultas, ac periculum illud planè ſublatum; quando modus inventus eſt, quo ſine ulla Imperatoris ſuſpicione, aut ullius periculo, à ſua Majeſtate, illa deſiderata Declaratio peteretur; uti modò ex ipſa ratione proponendi conſtabit.

Re igitur rurſum cum omnibus communicata, & diligenter diſcuſſa, ac examinato illo tramite, qui tanquam Securiſſimus proponebatur; omnium Patrum Sententia probatum, atque concluſum, communi nomine rem ad Imperatorem deferri oportere, ſeu poſtulandam de Rituum Sinicorum ſenſu Declarativam Sententiam.

Quare Dei auxilio per aliquot dies implorato, ac parato Libelli Supplicis tenore; primùm admonitus eſt ille aulicus Mandarinus Tartarus Heſcker dictus, per quem negotium ad Imperatorem deferri oportebat. Dies agebatur 19. Novembris 1700. decretúmque erat die Præſentationis B. Virginis, Libellum Supplicem offerre. Tartarus Vir in rebus Sinicis apprimè verſatus, ob ſuam eruditionem, acutiſſimum ingenium, atque elegantiſſimum ſtylum, ab Imperatore magnopere æſtimatus, ubi quid rei ageretur, audivit; illico nihil dubitans, ſenſum Cæremoniarum erga Cumfucium, & Defunctos planè Politicum eſſe, aſſeruit, talem eſſe veterum Inſtitutorum ſenſum, eam eſſe Regni ſententiam,

tiam. Inſuper interrogatus, quid de voce *Tien*, ſeu *Cælum*, & *XamTi* ſentiret; ſtatim per illas Supremum Cæli, & Terræ Auctorem, ac Dominum ſe intelligere, & veteres Philoſophos, ac Reges intellexiſſe pronuntiavit; ab illo, non verò à cælo materiali, aut aliâ re mortuâ omnia gubernari.

Sed hominem, ut ſolent hìc eſſe Aulici, in primis pavidum deterrebat metus, qua ratione talem quæſtionem à nobis propoſitam Imperator acciperet: ea etenim nimiùm audax poſtulatio videbatur: neque in animo habebat ulli, vel minimo periculo noſtrâ cauſa ſe exponere. Dum in ancipiti verſabatur, dubius, quo eventu, Imperatori decernenda quæſtio proponeretur; præſertim cùm per illam Imperator, qui Princeps eſt inſcrutabilis, in publicum prodere cogeretur, & apertè edicere, an Verum DEUM, Cæli, Terræque Dominum agnoſceret, & illum, non verò Cælum materiale adoraret: ecce tibi ei fluctuanti advênit Eunuchus *Li* nomine, unus ex paucis, qui Imperatori ſemper aſſiſtunt, & in deferendis mandatis famulantur. Cùm amicitiâ ei eſſet conjunctus Tartarus, ei rem totam propoſuit, petiturus ab illo conſilium. Feliciſſimum reſponſum reddidit; optimam ſcilicet ſibi illam propoſitionem videri, ac tutò ad Imperatorem deferri poſſe. His paucis verbis, homo avidus placendi Imperatori,

non confirmatus modò, ſed incitatus non parùm fuit, ut rem propoſitam perficeret: ſed ecce dum nos accingimus ad parandum cum Tartaro illo Libellum Supplicem linguâ Tartarâ; Imperator cum Aula ad fluvium *Yum Timálo* viſitandum proficiſcitur, Id ipſum verò, quod pro eo tempore incommodum accidiſſe videbatur, opportunum fuit. Etenim Tartarus domi relictus eſt, eóque tempore, quo Imperator aberat, cùm otium ei abundaret, Libellus Supplex ab ipſo in Imperatoris adventum linguâ Tartarâ paratus eſt, ex Sinico ſcripto ſumma tantùm proponendarum rerum capita continente, eidem in hunc finem à nobis tradito.

Rediit Imperator in urbem die 28. Novembris; cùm verò die ſequenti, opportuna occaſio data non eſſet; die 30. ejuſdem Menſis, S. Andreæ Apoſtoli Feſto, convenerunt ad Palatium quinque è Societate JESU, ſcilicet P. Philippus Grimaldi Rector Collegij P. Thomas Pereyra, P. Antonius Thomas, P. Joannes Gerbilhon, & P. Joachimus Bouuet, omniúmque Patrum Pekini degentium nomine obtulerunt Imperatori Libellum Supplicem per manus duorum Aulicorum Mandarinorum, nempe prædicti Tartari, & alterius Socij ejus, cui *Cham Cham Chu* nomen eſt, Dies erat 20. Lunæ decimæ anni KamHi Imperatoris 39. Coràm Imperatore omnium noſtrum nomine,

nomine, verbo ſubjecerunt. Scriptæ ad nos ex Europa Litteræ fuerunt, auditum ibi eſſe, quidquid fama longè ſparſit de admirabili Imperatoris Sinici Magnanimitate, Sapientiâ, Librorum intelligentiâ, ac perfectâ in omni litterarum genere peritiâ: quia tamen ignorant Sacrificiorum, Rituúmque Sinicorum ſenſum; poſtulant, ut claram illorum ſibi explanationem mittamus: verùm cùm hæc materia pertineat ad Ipſius Imperij Conſuetudines, nec certò ſciamus, an rectè hujus Regni ſenſum expreſſerimus, nec ne; non audemus hoc reſponſum à nobis, ſolâ privatâ auctoritate noſtra mittere. Quare reverenter ſupplicamus Suæ Majeſtati, ut nos ſuper ea re docere velit.

His auditis, Imperator, acceptum libellum ſupplicem attentè legit in Aula ſua præcipua, quam *Kien Cim Cum* vocant, ſub horam octavam matutinam prædictæ diei. Hujus autem Libelli tenor cùm eſſet linguâ Tartara; ob defectum characterum ſolam ejus verſionem Latinam prælo noſtro exhibemus.

§. II.

Libelli Supplicis verſio, in quo continetur Declaratio Rituum quorundam, & Conſuetudinum Sinicarum eo Senſu, quo Societas JESU hactenus in Sinis eas permiſit: oblata Imperatori KamHi die 30. *Novembris Anni* 1700.

ETiamſi Viri inter Europæos Litterati audierint de Ritibus, quibus Sinæ honorare ſolent Cælum, Cumfucium, & Defunctos Parentes: quia tamen haud intelligunt horum Rituum rationem, his verbis ad nos ſcripſerunt. Quandoquidem Magni Sinarum Imperatoris benignitas, ac munificentia ad omnia loca pervenit, ejúsque nominis, ac Sapientiæ planè admirabilis fama omnia omnino regna pervaſit; videtur prædictorum Rituum conſuetudinem in aliqua ratioue fundatam eſſe oportere: quare rogamus vos, ut de his ad nos ſigillatim, & diſtinctè ſcribatis. Ad hæc ſic reſpondemus.

Cùm honorem Cumfucio exhibent Sinæ, id eò faciunt, quò ſuam ei reverentiam teſtentur ob traditam ſibi doctrinam; quam cùm ab

ab ipſo acceperint, quonam pacto fieri poteſt, ut ei pro ipſa flexis genibus demiſſóque in terram capite, debitum honorem non rependant? ea ſcilicet eſt vera ratio, qua orbis Sinicus Cumfucium pro Magiſtro habet, ac veneratur; & eſt genuinus ſenſus, quo Sinæ illum colunt; quod certè non faciunt, ut ab ipſo ingenium, claram intelligentiam, ac dignitates petant.

Quod ſpectat oblationes, Ritúsque, quibus proſequuntur Defunctos Parentes, ac Propinquos Fato Functos, hæc ab eis adhibentur, ad demonſtrandum debitum amorem, ac reverentiam erga illos, nec non gratitudinem erga auctores ſtirpis, ac gentis ſuæ. Propterea Veteres Imperatores determinârunt Ritus Solemnes, quibus quotannis, ſtatis temporibus, hyeme, atque æſtate exhibetur Defunctis honor, tum à Filijs erga Parentes, tum à Fratribus, cæteríſque erga ſibi amicitiæ, aut conſanguinitatis vinculo conjunctos. Quæ inſtitutio eo expreſsè tantùm animo facta eſt, ut ea ratione exprimatur, quantùm poteſt, Summus in Propinquos affectus.

De Tabellis illis, quas erigunt Avis, & Majoribus Suis, dicimus eas non ideo erigi, quòd credant Defunctorum animas in ijs reſidere, vel ut fauſta, ac proſpera ab eis petant; ſed coram illis Tabellis dapes apponunt, & oblationes faciunt, tantùm ut in ipſis

quaſi

quaſi vivis, & præſentibus amorem, & reverentiam deferentes, eo pacto demonſtrent conſtans, ac perpetuum ſtirpis ſuæ authorum deſiderium.

Quod autem attinet ad Sacrificia, Cælo offerri conſueta à Priſcis Regibus, & Imperatoribus, ſunt ea ipſa, quæ Philoſophi Sinæ vocant *KiaoXe*; hoc eſt Sacrificia Cælo, & Terræ dicata, quibus ipſum *XamTi*, ſive Supremum Dominum coli dicunt, quam pariter ob rationem Tabella, coram qua ea Sacrificia offeruntur, præfert hanc Inſcriptionem *XamTi*, hoc eſt Supremo Domino. Unde manifeſtum eſt, hæc ſacrificia non offerri Cælo viſibili, & Materiali; ſed ſpeciatim Cæli, Terræque, ac rerum omnium Auctori, ac Domino, quem præ timore ſummo, ac reverentiâ, cùm non audeant proprio nomine appellare; Cæli Supremi, Cæli benefici, ac Cæli Univerſalis appellatione invocare ſolent: quemadmodum ubi loquuntur cum Reverentia de ipſo Imperatore, omiſsâ, reverentiæ causâ, Imperatoris appellatione, dicunt: infra ejus Throni gradus, aut ſupremam Palatij Aulam appellant, quæ appellationes cùm ſint diverſæ quoad nomen; reipſa tamen, quo ad rem nomine ſignificatam, ſunt planè unum, & idem.

Hinc ſimiliter manifeſtè patet Tabellam illam honorificam, nobis olim ab Imperatore conceſſam; in qua propriâ manu has voces ſcripſit

ſcripſit *Kim Tien* Cælum colite, revera fuiſſe in hunc ſenſum data.

Nos Homines Exteri, ac Subditi Imperatoris; cùm ſimus ejuſmodi Rituum parùm periti, ignoremúsque, an ſcriptum hoc cum veritate concordet, nec ne, reverenter ſupplicamus, ut nobis, ſuper ea re dignetur Regia Documenta impertiri, & reſponſum hoc, ſi in aliquo aberret à vero Sinarum ſenſu, emendare.

His perlectis, & attentè conſideratis, ac perpenſis Imperator in hunc modum reſpondit linguâ Tartarâ: Quæ in hoc ſcripto continentur, optimè ſcripta ſunt, & planè concordant cum magna*Doctrina. Cælo, Dominis, Parentibus, Magiſtris, ac Pro-Avis, debita obſequia præſtare, iſta Orbi univerſo communis eſt lex. Ea, quæ in hoc ſcripto continentur, veriſſima ſunt, néque egent ullâ prorſus emendatione.

*Sinæ Doctrinam Cumfucij, magnam Doctrinam appellant.

Prædicti duo Mandarini ab Imperatore egreſſi, prout habebant in Mandatis, hoc Decretum nobis Juridicè intimârunt, coram multis præſentibus in area interiori Palatij Imperatoris interiori aulæ *Tam Sin Tien* dictæ

ctæ vicina, & illico ſcripto exaratum exemplar alterum nobis traditum eſt, alterum inter acta Regia Servatum.

§. III.

Conſecuta poſt Declarationem Divulgatio.

HÆc autem Imperatoris Declaratio ſtatim cum magna approbatione excepta eſt: multis mirantibus eſſe inter Europæos Litteratos, qui exiſtimarent Litteratos Sinenſes aliquid in Cumfucio, præter dignitatem Magiſtri, aut ſupra hominem Litteris inſignem agnoſcere aut venerari; Defunctis Majoribus honores plùs quàm merè Politicos exhibere. Alijs dicentibus (inter quos *Vam Tao Hoa* Aulicus inprimis eruditus) ſe aliquid mortuum non venerari, quale eſt cælum materiale, ſed ejus, & rerum omnium Supremum Dominum, qui omnia videt, & intelligit, ſuáque Providentiâ gubernat. Talem fuiſſe ſenſum Veterum Philoſophorum, & maximè ipſius Cumfucij, tam clarum, & manifeſtum, ut negari à nemine, niſi ſcitæ veritati repugnante poſſit. Alijs verò exclamantibus; quid? Familiæ, & Domus ſingulæ Herum ſuum habent; Civitates Præfectum, Regna, & Imperia ſupremum Do-

Dominum, qui illa gubernet: & pro univerſo non erit Dominus, qui illud cum Intelligentia, ac Providentia moderetur? & cum Juſtitia regat? atque ex ijs fuit *Siu Lao ye* inter Academicos Regij Collegij *Han Linyuen* dicti, vir ſanè ingenij, & Eruditionis non vulgaris, atque ideo unus præ omnibus ſelectus ab Imperatore ad Algebram Europæam Styli Sinici puritate dilucidandam.

Poſt aliquot dies, in novis publicis per Provincias divulgatis, hoc Imperatoris Decretum apparuit, quod fuit ubique, quod ſciamus, cum approbatione exceptum. Nova autem publica in Sinis non talia ſunt, qualia in Europa Noſtra, ubi omnis generis relationes congregantur. In his Sinenſibus, quæ à Curia proveniunt, vix quidquam aliud, quàm Imperatoris, aut Acta, aut Decreta leguntur. Quoniam autem varijs in Provincijs, multiſque urbibus prodiit impreſſa hæc Imperatoris Sententia: expediret hîc genuinum, uti ad Provincias miſſum eſt, ac divulgatum, exemplar, ſeu textum proferre, idiomate, uti prodiit, Sinenſi; ſed quia deſunt Characteres Typographijs Europæis, ſenſum Latinum optimâ fide damus.

Sen-

Senſus Relationis huius publicæ ſic habet.

PRæſes Tribunalis Mathematicæ Philippus Grimaldi, Thomas Pereyra, Antonius Thomas, Joannns Gerbilhon, & cæteri Europæi, ſupplicârunt Imperatori hoc modo. Nos Exteri ſubditi precamur Veſtram Majeſtatem, cujus magna claritas eſt, & illuſtratio, ut quædam nos edoceat. Litterati Europæi audierunt in Regno Sinenſi eſſe conſuetudinem, ac Ritum venerandi Cumfucium, Sacrificia cælo, oblationes Defunctis faciendi, nec intelligunt bene rerum harum cauſam. Optant audire diſtinctam horum declarationem. Nos Subditi veſtræ Majeſtatis putamus venerationem exhiberi Cumfucio, tanquam Magiſtro, non autem ab illo poſtulari felicitatem, bonum ingenium, aut Præfecturas ejus ope obtinendas, ideóq; ei cultum exhiberi. Arbitramur fieri oblationes Defunctis Majoribus ſolummodò ad prodendum erga illos amoris, ac deſiderij affectum; nec ſecundùm librorum Sinicorum, ſeu Litteratorum ſenſum illos rogari, ut protegant, ſed hos Ritus fieri tantummodò, ut poſteri penitus oſtendant ſuum erga Majores, & Propinquos affectum, & eorum memoriam. Item illam Tabellam, quæ A-

vis, & Propinquis erigitur, non uſurpari, quòd putent eorum animas in illis reſidere: ſed ſolùm ut illos repræſentent, quaſi ibi adeſſent. Quo ad Ritus, quibus Cælum colitur, exiſtimamus his Sacrificari Cæli, Terræ, & rerum omnium Auctori, ac Domino; non verò viſibili fuſco-flavo Cælo. Nempe Cumfucius ait, quòd illa ſacrificia *Kiao Xe* dicta, pro intentione, & fine habeant *Xam Ti*, ſeu Cæli ſupremum Dominum venerari, qui aliquando non vocatur *Xam Ti*, ſed Cælum. Sicut Imperator, ſeu ſupremus Dominus ſæpe non vocatur hoc nomine; ſed dicunt infra ejus Throni gradus, aut ſupremam Palatij Aulam appellant. Quæ quamvis nomina ſint diverſa; tamen res ſignificata eſt eadem.

Quondam ſua Majeſtas hoc nobis beneficium fecit, ut nobis donô daret has propriâ manu ſcriptas Litteras, *Kin Tien* (id eſt Cælum colendum) hæc verba; juxta jam explicatum ſenſum intelligimus. Nos Exteri ſubditi parùm hæc intelligentes in hunc ſenſum reſpondemus, verùm quia ea ſpectant ad Ritus Sinicos, non audemus propriâ auctoritate hoc reſponſum mittere. Proinde rogamus Veſtram Majeſtatem, ut nos docere in his velit, & cum ſubmiſſione, ac reverentia ſuæ Majeſtatis mandatum exſpectamus. Imperatoris hæc ſententia fuit. Quæ hîc ſcripta ſunt, optimè ſcripta ſunt, & planè concor-

dant cum Magna Doctrina; Cælo, Dominis, Parentibus, ac Magiſtris debitam Venerationem exhibere, iſta orbi univerſo communis conſuetudo eſt. Omnia, quæ in hoc ſcripto continentur, veriſſima ſunt, neque ullus locus eſt in eo, qui debeat emendari.

Hactenus Verſio Relationis Sinenſis, quæ per omnes alias Provincias è Curia fuit divulgata; in qua verſione not[illegible] noſſet, quod vocabulum *Ci* appl[illegible]catum C[illegible] verſum ſit in ſenſum ſacrificij, & idem vocabulu[illegible] applicatum Majoribus Defunctis, in ſenſum oblationis: ſed notari debet, eam vocem *Ci* latam hîc habere ſignificationem, eámque utrobíque valde diverſam; ſicut in lingua latina verbum adorare, quod applicatum Deo aliud ſignificat, quàm dum dicuntur in ſcriptura Fratres Joſeph illum adorâſſe. Quòd autem applicata vox illa Defunctis, non ſignificet offerre Sacrificium, ſatìs patet ex hac ipſa Imperatoris declaratione.

§. IV.

Effectus Declarationem conſequentes.

OPtimos effectus habere hîc poterit ea Decreti hujus Imperatorij divulgatio: cùm enim,

enim ſit ſumma, & abſolutiſſima auctoritas Imperatoris Sinenſis; cujus ſolius eſt Leges condere, & conditas interpretari, ejus determinatio quoad ſubditos magnam vim habet; ac primò quidem videtur validiſſimum contra Atheos argumentum; ac pro ea auctoritate, ac æſtimatione doctrinæ; quam Magnus hic Princeps obtinet; aptiſſimum ad efficiendum, ut illi à ſuo atheiſmo recedant, agnoſcántque dari cauſam primam, viventem, & intelligentiâ præditam, à qua omnia exiſtunt, & cujus Providentiâ gubernantur. Sanè experientia oſtendit frequentiſſima, quòd ſola ratione facilè convicti, illam verè exiſtere agnoſcant, quamvis non ideò glorificent; quantò magìs, quando tantum auctoritatis pondus acceſſerit. Adde, quòd de Litteratis Sinis; ſaltem multis, qui Athei ſunt, aut videntur, meritò dubitari poſſit, an verè in corde ſuo Deum eſſe negent; an verò magìs ex gentis ſuperbia ad Atheiſticos ſenſus, tum in ſcriptis ſuis, tum in ſermone, proferendos pertrahantur. In illis ſanè Commentarijs, & Veterum interpretationibus, quas ſcribunt, plus famâ ingenij, quàm veritas quæri videtur; dum per cauſas naturales omnia explicare nituntur, ſine ullo ad cauſam invíſibilem recurſu. Quod & interdum faciunt ipſimet Philoſophi in Europa; quantum Chriſtiana Fides permittit. Quòt

ſunt in Philoſophia à communi veterum tramite recedentes, qui ingenij ſubtilitate, & deſiderio nominis magìs, quàm veritatis pondere abrepti, in acutiſſimas ſententias abeunt, etiam ultimos terminos, quos Fides Chriſtiana poſuit, ſuo tramite radentes, aut etiam prementes ingeniorum, in ſcientiarum ſtudijs luxuriantium effecta ſunt; quæ dum Fide Chriſtiana non coërcentur, incitata laudis, & gloriæ cupiditate, quid mirum, ſi in præcipitia errorum, & atheiſmi, verbo, ſcriptóque prolabantur? Quare de eo loquendo, rectè dixit Imperator ſub finem anni præteriti. Ea, quibus Litterati Neoterici Veterum ſtatuta exornant, & amplificant, non ſunt, niſi quædam inventa, & exornationes Rhetoricæ, quibus ſuum ingenij florem, & ſtyli oſtendant.

Igitur cùm Atheiſmus ille modernorum, & veterum Rituum corrupta, & violenta interpretatio magìs in ſubtili ſcribendi conſuetudine ex innata gentis ſuperbia, quàm in certa animi perſuaſione reſidere videatur; accedente hac Imperatoris declaratione, facilè induci poterunt, ut ſuos atheiſticos ſenſus, veros, fictóſve deponant; cùm illa per Imperium divulgata, efficax ſit Dei Exiſtentiæ prædicatio, quæ non ſine fructu in Gentilium animis

animis eſſe poteſt, Mandarinis plurimis, pleríſque Litteratis, & magna plebis multitudine, eam per ipſa nova publica audiente.

Denique ea erit perpetua, publicáque totius Eccleſiæ Sinenſis ad omne Imperium proteſtatio, ab ipſo Imperatore probata, quòd in exercitio Rituum Sinicorum Cultum merè Politicum Cumfucij, & Defunctorum, ſecundùm Regni Leges, ab ipſo Imperatore explicatas intendat, ſublatis omnibus ſuperſtitioſis intentionibus, aut rebus, quæ non à prima Inſtitutione extiterunt, uti Imperator declarat, ſed longa temporum ſerie, vitio humanæ cæcitatis, ac naturæ pravæ, ad Idolo-Latricos Cultus inclinatæ irrepſerunt.

§. V.

Teſtimonia Primatum, & Præcipuorum quorundam Doctorum Imperij Sinenſis de eodem ſenſu Rituum, & Conſuetudinum Sinicarum.

Sufficere videbatur tam diſtinctum, authenticum Imperatoris teſtimonium, ut perſuaſum eſſet in Ritibus, & conſuetudinibus Sinicis, de quibus controverſia eſt, nullum alium ſenſum, niſi merè Politicum contineri: etenim cùm ad Imperatorem pertineat declarare,

quo ſenſu fiant Ritus Imperij ſui; utpote,qui eſt Legum Juridicus Interpres, ac ipſe Legiſlator; dubium nullum relictum eſt, per ejus claram, & diſtinctam declarationem ſuprà relatam, quo ſenſu eæ conſuetudines Imperij ejus intelligendæ ſint. Verùm ne quid ad majorem veritatis firmitatem deſiderari videatur; conſultum viſum eſt, exquirere ſuper eadem re eorum ſententiam, qui nunc temporis maximâ hîc florent famâ nominis, & auctoritate, tum propter Dignitatis gradum, tum propter eminentem Litterarum Sinicarum ſcientiam.

Hæc autem Teſtimonia, ne aliquando in dubium à quoquam revocari poſſint; unà cum Declaratione Imperatoris ſervantur in archivio Collegij Pekinenſis, partim eorundem Primatum, ac Doctorum ſigillo, & ſubſcriptione munita, partim authentico eorum Patrum teſtimonio firmata, qui tantùm coràm oretenus acceperunt, quando ſcilicet à tam gravibus viris opportunum non fuit ſcripto exigere.

Primum ſit Teſtimonium Reguli, ſeu Principis Magni nominis in hac Curia, Fratris ſcilicet natu minoris ipſius Imperatoris, ætatis pluſquam annorum 40. qui nec venationi, nec alijs Principum recreationibus deditus, libris legendis, & acquirendæ eruditioni ad animi relaxationem, quoad negotia otioſus, tempus, ope-

operámque impendit. Unus è Societate JESU eum convenit die 20. Maij anni 1701. ut ſuper Rituum Sinicorum ſenſu ejus Sententiam inquireret. Is introductus in ejus Palatium, conſpectúmque, & ad latus in ſtrato ſedere juſſus eſt, ſtantibus ex adverſo quatuor Reguli Filijs. Poſt varias ejus de varijs rebus interrogationes, & oſtenſam orbis delineationem, quam ipſe Princeps in parvò ventilabro artificiosè, & accuratè deſcripſerat; ei viciſſim oblata eſt illa Declaratio ſensûs Rituum Sinicorum Linguâ Tartarâ, eiſdem verbis, quibus Imperatori fuerat oblata. Legit eam attentè, & probavit, inſuper addidit, Veteres Sinas ſuperſtitioſis Cultibus caruiſſe, qui paulàtim vitio temporum in Regnum Sinenſe ſe intromiſerunt; illos ſolùm *XamTi*, ſeu ſupremum Cæli Dominum adorâſſe, non mortuum, ſed vivum, eóque nomine, aut etiam Cæli, verum Deum Conditorem, Rectorémque Univerſi intellexiſſe, quem nos Chriſtiani ſub nomine Domini Cæli adoramus, eíque ſoli verum Sacrificium obtuliſſe. Valde laudavit libros P. Matthæi Riccij de Dei Exiſtentia, quos ab aliquot menſibus Linguâ Tartarâ acceperat, & poſtmodum inſuper Linguâ Sinicâ habere voluit. Eoſdem Princeps Imperij Hæres, coram pluribus è Societate JESU pluries ultrò magnis laudibus extulerat; in quibus ſcilicet P. Riccius textibus Sinicis probat, an-

 tiquos

tiquos Sinas ſub nomine *XamTi*, non cælum materiale, ſed verum Deum Cæli, & Terræ Dominum adorâſſe. Ait inſuper Regulus Leges Morales, rectè vivendi traditas à Cumfucio, Legi Chriſtianæ, quam ipſe novit, conformes eſſe, illud tantùm explicâſſe, quæ pertinent ad hanc vitam dirigendam, & poſt illam ſecutura non attigiſſe, quia, ſi tam difficile experiebatur efficere, ut ſibi homines crederent, & ſuæ doctrinæ aſſentirentur in rebus viſibilibus, ſibi perſuadebat, multò difficilius de rebus inviſibilibus, quæ ſunt poſt mortem, credituros. Demum poſt varias interrogationes de Angelis, & Dæmonibus, de ſtatu animarum poſt morten, de orationibus pro mortuis, aliiſque ad Religionem ſpectantibus, de quibus loquentem per duas & ampliùs horas audivit, adſtantibus Filijs ſuis, Patrem benevolè, & cum honore exceptum à ſe dimiſit.

Alterum ſit Per-Illuſtris Viri *Soſan Laoye*, qui annis 10. Colaum, ſeu Primum totius Imperij Miniſtrum egit, antea Præſidem Tribunalis Rituum, nunc verò Prætorianorum Præfectum, & Imperatori à Conſilijs ferè præcipuum. Is eſt, qui anno præcedentis ſæculi 92. miſſus eſt ab Imperatore ad Tribunal Rituum, ac deinde Colaorum, ut ſuâ eloquentiâ perſuaderet, dandam libertatem Edicto Publico, Legi Chriſtianæ, ad quam ille bene

affe-

affectus ſtrenuè id præſtitit, & efficaciter eſt conſecutus.

Hic Vir Primarius à duobus è Societate JESU ſuper ſenſu Rituum, ac Conſuetudinum Sinicarum interrogatus die 21. Aprilis anni hujus, ita reſpondit. Aperiam, inquit, vobis ultrò, quod rei eſt, quódque cenſuerunt ſemper ſuper his Sapientiſſimi quique. Cumfucius Vir inſignis probitatis, & doctrinæ, Imperio Sinico tradidit Regulas vitam, rem domeſticam, atque ipſum Imperium rectè inſtituendi; & propterea colitur tanquam Vir eximiè probus, & ſapiens: nihil in eo fuit, neque agnoſcitur ſupra humanam conditionem. Cultus ille, ac Ritus omnes, quibus colitur à Sapientibus, ſunt valde diverſi ab ijs, quibus coluntur Spiritus, & idola; neque enim in hoc cultu, qui ſolùm eſt gratitudinis erga Magiſtrum, & obſervantiæ argumentum, quidquam felicitatis, aut adjumenti ab eo petitur, aut ſperatur. Interrogatus deinde, an non ſint, qui dicant, & credant, animam Cumfucij reſidere revera in illa Tabella, coram qua celebrantur ejuſmodi Ritus, aut in illã deſcendere, quíque ab eo petant ſperéntq; ingenium, ſcientiam, dignitates; id vehementer reijciens, & indignans ait: abſit à magna Doctrina Spuria illa imperitorum, & in Lege Sinica falſariorum locutio, & praxes à mente Sapientum tam alienæ.

Deinde circa Ritus erga Defunctos dicere requiſitus quid ſentiret? reſpondit quoque eos nullatenus coli à ſapientibus, Idolorum, aut Spirituum more, ſed cultu Politico tantùm, ac Civili, nihil omnino ab ijs peti, aut ſperari, nihilque aliud intendi ſolito illo Reverentiæ, ac Cultûs apparatu, hoc eſt, tam frequentibus corporis inclinationibus, dapibus, ſuffitu aliiſque oblationibus, imò & ipſiſmet illis Tabellis, coram quibus ſingula illa celebrantur; quàm ut Filij, ac Nepotes ſuum erga Progenitores amorem, deſiderium, & gratitudinem, quantùm in ſe eſt, ipſis veluti præſentibus teſtentur; inſuper, ait, quod jam de Cumfucij cultu dixerat, neminem poſſe, citra notam imperitiæ, aut hæreſeos in Sapientum doctrina, quidquam contra hæc dicere, aut ſentire.

Denique interrogatus, quid cenſeret de *XamTi*, & de Cælo, cujus Cultum, & Invocationem multum deprædicant Litterati Sinæ; reſpondit, per vocem illam *Tien* id eſt cælum, ubi agunt de Ejus cultu, & Veneratione Sapientes Sinæ, intelligi ab ijs, non quidem Cælum Materiale, & viſibile, ſed *XamTi*, hoc eſt ſupremum Cæli Dominum, qui eſt rerum omnium Auctor, Largitor Bonorum Omnium, Orbis univerſi Dominus, omnia videns, omnia audiens, omnia gubernans, ac denique is ipſe, quem nos Chriſtiani ſub nomine *TienChu*, ſeu

ſeu Cæli Dominum adoramus. His deinde ſubjeci, quòd quando juſſu Imperatoris, pro libertate Regligioni Chriſtianæ concedenda, egit apud Præfectos Supremi Tribunalis Rituum, & apud Colaos Sinas, quorum aliqui repugnabant, hac ratione uſus ſit ad perſuadendum, quòd nos coleremus eundem Supremum Dominum, quem Sinæ ab antiquiſſimo tempore ſemper coluerunt; evidens ſcilicet eſſe, eum ſupremum rerum omnium Dominum, quem Europæi *TienChu* vocant, & adorant, eſſe eundem, quem Sapientes Sinæ ſub nomibus *Tien*, & *XamTi* venerati ſunt.

Cùm autem hic Vir Primarius, ſæpius ex officio adſtitiſſet Imperatori Sacrificanti in Templis *TienTan*, *TiTan*, hoc eſt Cælo, & Terræ dicatis, ſive Supremo eorum Domino, ut conſtat ex inſcriptione Frontiſpicij, & Tabellæ, de quo infrà, atque inſuper, cùm etiam aliquoties ab Imperatore delegatus fuiſſet, ut ejus loco Solemne illud Sacrificium offerret, de illis Templis, & Sacrificijs interrogatus, ita reſpondit. Nihil, inquit, in his Templis, ac Sacrificijs agitur ſuperſtitioſum, nihil cum Idolo-Latris commune. Nulla ibi ſtatua, aut figura; nihil aliud præter Tabellam, in qua ſcriptum eſt vocabulum *XamTi*, ſive Supremus Cæli Dominus. Neque in Solenni illa invocatione, quæ Imperatoris nomine, alta voce, ex Scripto pronuntiatur eo tempore, quo

quo ipſe offert Sacrificium, continetur quidquam aliud, quàm ſupplicatio, quæ Supremo Cæli Domino, qua pro toto Imperio petuntur omnia neceſſaria ad felicitatem publicam, ac tranquillitatem.

Hæc ubi proferre deſijt, data eſt ei legenda Declaratio ſupra relata, & approbata Decreto Imperatoris; quam cùm legeret, ad ſingula capita, ita omnino ſe habet, ajebat: ea conformia ſunt ijs, quæ vobis modò expoſui; hic genuinus eſt Rituum illorum Senſus, verè, & diſtinctè expreſſus.

Tertium Teſtimonium ſit ab altero Primario Viro, qui Ordine, & Auctoritate nihil inferior eſt priori, ſcilicet *Mim Lao Ye*, & pari bono affectu cum ſuo Collega, Divinam Legem, Ejúſque Miniſtros proſequitur. Is fuit Primus Colaus, ſeu Primus Imperij Miniſter annis 15. nunc verò Imperatori à Conſilijs, Palatij Magnatem agit. Olim Juvenis, ob eminentem Scientiam in Litteris Sinicis, ac Tartaricis, Summámque Ingenij Laudem, ab Imperatore *XumChi* factus Bibliothecæ Regiæ Præfectus, ad vertendos Sinicos Libros in Linguam Tartaricam adhibitus fuit; ſic, ut non minori laude eruditionis, quàm Summæ Auctoritatis, quam in hac Curia obtinet, per totum Imperium ſit notiſſimus, & in Summo honore ab omnibus habeatur.

Hic

Hic Vir interrogatus quid de Ritibus ſinicis ſentiret, à duobus eiſdem Patribus è Societate JESU, eodem die 21. Aprilis anni hujus, quo ſcilicet ſenſu Cælo, Cumfucio, atque Defunctis Cultus exhiberentur, quid de ijs ſingulis ipſe, quid ſapientes Sinæ ſentirent; Ad ſingula quæſitorum capita eodem ſenſu prorſus reſpondit, quo ſuprà ejus Collegam reſpondiſſe retulimus, verbis ſolùm utcunque diverſis. Sæpius autem inculcavit ne Umbram quidem Divinitatis, aut poteſtatis pluſquam humanæ agnoſci à ſapientibus Sinis in Cumfucio, & Progenitoribus Defunctis, nihil ab illis peti, aut ſperari. Audiendo cum riſu mirabatur eſſe homines in Europa, qui ſuſpicarentur Sinarum etiam ſapientes colere Cumfucium, Avos, ac Cæteros Parentes Mortuos, tanquam Idola, aut ſpiritus, in quibus eſſet poteſtas ipſis benefaciendi, id illis exprobrans, quod de ſapientibus Sinis tam temerè, & injuriosè ſentirent. Inſuper ſubjunxit ædificia publica Cumfucio, publica Progenitoribus Defunctis non conſtrui niſi ad ſignificandam gratitudinem, & obſervantiam ſuam erga utroſque, erga Cumfucium quidem, ut Magiſtrum & Reſtauratorem Regularum vitæ humanæ conformiter rectæ rationi inſtituendæ, & Imperij rectè adminiſtrandi; erga Progenitores verò tanquam vitæ ſuæ, ac bonæ educationis auctores. Præterea ſemel, iterúmque diſtin-

diſtinctè aſſeruit, à nemine *Magnæ Doctrinæ* bene perito credi, aut dici, animas tum Cumfucij, tum Progenitorum reſidere in illis Tabellis *Xua guey* dictis, coram quibus celebrantur Ceremoniales Ritus, aut in eas deſcendere: ſed prædictas Tabellas eo tantùm conſilio erigi, ut earum præſentia, oculis adſtantium objecta ſuppleat quodammodo Cumfucij, & Progenitorum Mortuorum abſentiam, eorúmque excitet vividiorem memoriam.

Quoad vocabula *Tien*, id eſt, Cælum, & *XamTi* id eſt ſupremus Cæli Dominus, eadem etiam omnino expoſuit, quæ in præcedenti Teſtimonio continentur, aſſeruítq; ſub illis nominibus à tempore antiquiſſimo coli à Sapientibus Sinis ſupremum rerum univerſarum Dominum, omnia intelligentem, nihílq; diverſum à Deo Ter Opt. Max. quem nos ſub nomine *Tien Chu* adoramus, & quem ipſe nón ita pridem in Eccleſia Noſtra adoravit. Inſuper retulit, quòd tempore Perſecutionis, quam excitarit *yam guam ſien* anno præteriti ſæculi 1664. cui ipſe actor, & teſtis oculatus interfuit, à plerisque Imperij Principibus, ac Magnatibus Congregatis, ita fuiſſe initio judicatum, & ab omnibus feliciter pro cauſa Religionis judicandum; niſi impius, ac nefarius accuſator viſo hoc malo ſuæ accuſationis ſtatu, ſacram Chriſti Crucifixi imaginem protuliſſet, quam à Chriſtianis adorari ajebat, tanquam ſupremi rerum

rerum omnium Domini, quo quidem Gentilibus Doctrinæ Chriſtianæ ignaris in illo ſolenni conſilio ſuſpicionem movit contra Chriſti Domini Legem ſuperſtitioſæ cujuſdam, ac perniacioſæ novitatis (hîc autem breviter notandum, quàm falsò nonnulli Romæ Societatem JESU infamârint, quòd Chriſti Crucifixi Myſterium occultaret; cùm eo tempore accuſator cum adoratæ Chriſti Crucifixi imaginis objecto crimine tanquam noto, & publico contra noſtros prodierit, atque etiam illam imaginem, quam ex eorum Libris deſumpſerat, ſculptâ tabulâ impreſſerit, & ad opprobrium divulgarit.)

Demum idem interrogatus de Ritibus, & ſacrificijs in Templis *Tien Tan*, & *Ti Tan* celebrari ſolitis, quibus ipſe crebrò juxta Imperatorem interfuit, & quæ etiam ipſe nomine Imperatoris delegatus ſolenni Ritu obtulit; eadem omnino reſpondit, quæ ipſius Collega in priori teſtimonio relata, ſcilicet in ijs duobus Templis quamvìs ſitu, loco, ac nomine diverſis, Unum, & Eundem Cæli, ac Terræ ſupremũ Dominum coli; eam verò loci, ac ſitûs diverſitatem ſolùm introductam fuiſſe ab Imperatore *Kia Cim* è Familia Taij Mim; qui anno à Chriſto Incarnato 1522. adijt Imperium, cùm ante ejus ætatem, unicum fuiſſet *Tien Tan*, ſeu Templum, in quo *Xam Ti*, hoc eſt ſupremus Cæli, Ter-

Terræ, Solis, Lunæ, cæterorum ſydcrum, ac rerum omnium Dominus colebatur.

Poſt hæc oblata eſt illi Imperatoris Declaratio ſuprà relata §. 2. qua attentè perlecta, videtis inquit, quàm exactè vobis explicuerim legitimum horum Rituum ſenſum & quàm rectè mea dicta cum hac Declaratione concordent. De agnoſcenda in Cumfucio ; Progenitoribus Mortuis divinâ quadam virtute benefaciendi, & ab illis idcirco bonis ſperandis, ac petendis, aut de præſentia credendá animarum in Tabellis, apud ſapientes, & Doctrinæ Magnæ peritos, ne umbra quidem horum omnium eſt; & quis hæc ſomniat ? Cultus illi, Ritúſque omnes non alio animo ſunt inſtituti, nec alio conſilio exhibentur , ſive Cumfucio , ſive Progenitoribus, quàm gratitudinis, & obſervantiæ causâ erga mortuos, & abſentes, quaſi præſentes adeſſent , qui eſt genuinus librorum noſtrorum ſenſus, ubi non legitur *Pi Ti* ; hoc eſt, quòd ſint præſentes, ſed *Pi ſire adali* ; hoc eſt, quaſi adeſſent præſentes, Tatarâ enim, non Sinicâ linguâ loquebatur.

Quartum Teſtimonium ſit à Primo Imperij Miniſtro, ſeu Colao, qui eam modò jam à 14. annis dignitatem obtinet, nomine *y ſan ghà*. Is gregarij militis Filius in Litterarum ſtudio eum ſucceſſum habuit, ut ab infimo Magiſtratûs gradu ad ſupremum ; quem cum ſummâ laude adminiſtrat, paulatim conſcenderit. Ab Im-

Imperatore ita æſtimatum, ut quamvis ſæpe ob ſenium dimitti ab officio periêrit, nunquam id conſequi potuerit. Hic vir, qui etiam pluribus annis ſupremum Præſidem Tribunalis Rituum egit, die 28. Maij anni hujus, interrogatus à duobus Patribus è Societate JESU, quid ſentiret de Cultu erga Cumfucium, & Progenitores Mortuos, à ſapientibus Sinis exhiberi ſolito, & quæ eſſet mens Litteratorum Sinarum circa illos Ritus. Primum ab illis quæſivit, quam ob cauſam id à ſe interrogarent? Reſponderunt nihil ſe aliud intendere, niſi verum, germanum ſenſum horum Rituum edoceri ab homine, quo ſcirent vix quemquam eſſe in toto Imperio peritiorem in his rebus, utpote qui à puero Litteris egregiè operam dedit, quique ſine ullo alio, quàm Doctrinæ, & ſummæ in rebus adminiſtrandis peritiæ adminiculô per omnes Magiſtratuum gradus, ad ſupremam Primi Colai dignitatem evectus eſt, aliqua dubia de germano eorum Rituum ſenſu exorta eſſe in Europa, quò proinde vellent declaratam ſibi rei veritatem transmittere. Cognito hoc interrogandi Motivo Colaus ſic ait: Prædictus cultus adhibetur tantùm ad oſtendendam gratitudinem, ac reverentiam. Ad hæc cùm nihil adderet, protulerunt Patres horum Rituum explanationem illam, quam Imperatori obtulimus ſuprà relatam, nullâ factâ mentione reſponſionis ab Imperatore datæ;

 huic

huic tamen explanationi addiderant, quòd per vocem *Tien*, ſeu *Xan Ti*, non intelligatur Cælum Materiale, & viſibile, quod caret intelligentia, à ſapientibus, ac Litteratis coli; ſed aliquod ens immateriale ſummè intelligens, cujus eſt bona bonis, & mala malis rependere. Legit ille attentè oblatam explanationem, & relegit, hæsitque aliquamdiu ponderans diligentiùs, quæ de Cælo intelligente, ac remunerante ſcripta erant; tum reddita eis illa explanatione, ita eſt omnino, inquit, uti in veſtro ſcripto expoſuiſtis. Ritus illos clarè, & in vero ſenſu explicuiſtis. Hoc reſponſum etſi ſingulis capitibus ſatisfacere videretur, nihilominus ultrà quæſiverunt, num in Cumfucio, & Progenitoribus Mortuis agnoſcatur aliquid præter humanam conditionem? Num ab ijs aliquid ſperetur, aut petatur? Num ſapientes exiſtiment animas in tabellis reſidere? Aut in illas tempore, quo ſic coluntur, deſcendere? Aut appoſitorum ciborum fumo paſci? Tum cum riſu quodam ejusmodi opiniones reprobante, ait; quonam modo id poſſent exiſtimare? Si quid peterent, an idcirco conſequerentur? Hæc omnia ad ſignificandam gratitudinem erga Imperij Magiſtrum, & vitæ Auctores fiunt, nihilque aliud prorſus intenditur. Hæc ille Primus Imperij Miniſter Maximi Nominis, qui olim Decreto pro conceden-

da

da in toto Imperio Chriſtianæ Legis Libertate, primus ſubſcripſit.

Quintum Teſtimonium ſit; quod nobilitatê generis, ac Auctoritate primum locum obtinere poſſet; ſcilicet Nepotis ejuſdem Cumfucij; qui hæreditarium à multis ſæculis Principatum obtinet in illa Regione, quæ ſepulchro Cumfucij latè circumjacet, & ibi in Majorum ſuorum terris; ac Domicilio ſedem habet in Provincia *Xan Tum.*

Huic neque ſcientia rerum, quæ ad cultum Cumfucij Progenitoris ſui pertinent; deeſſe poteſt, utpote qui eo in loco habitat, ubi etiam ab Ipſis Imperatoribus Cumfucio cultus exhibentur; neque etiam Zelus tuendi ejus honoris, cùm ille Cultus exhiberi ſolitus Cumfucio, Familiæ Capiti, in proprium ejus honorem cedere cenſendus ſit.

Ille autem Cumfucij Nepos, cùm hoc anno in Aulam veniſſet Imperatoris Natalitio, à PP. Societatis ibidem interrogatus, quid cenſeret de illa Declaratione Legitimi ſensûs Rituum Sinicorum, quæ fuit Imperatori oblata; ubi illam legit; ita ſcripto, ſuo nomine ſubſignato, & proprio ſigillo munito reſpondit: Vidi veſtram ad Europæos reſponſionem circa Ritus hujus Regni, ſcilicet honorari Cumfucium ob Doctrinam, non verò ab illo peti proſperitatem, aut protectionem. Ita planè eſt, & veram hujus cultûs radicem attigiſtis.

Sextum ſit Teſtimonium Sinenſis Colai, ſive Primi Miniſtri inter Sinenſes, nomine *Vam Hi*, Viri toto Imperio, ob Eruditionis, ac Prudentiæ famam celeberrimi, qui jam ab annis plus quàm viginti, Colai, ſeu Primarij Miniſtri officium geſſit. Hic conſultus ſuper Legitimo ſenſu Rituum Sinicorum ita reſpondit ſcripto proprio nomine Signato, & ſuo Sigillo munito. Vidi illam explanationem Veſtram Rituum Sinicorum: clarè & diſtinctè declaraſtis purum, & Legitimum ſenſum, quo ſapientes, & Litterati Sinenſes Cælum colunt, Defunctos Parentes, Majores, Magiſtrumque venerantur. Illud Decretum, quod circa horum Rituum Declarationem Imperator juxta Regulam Imperij protulit, planè ex Doctrinæ Cumfucij veris Fontibus eſt.

Septimum Teſtimonium ſit Viri quoque Sinenſis Magni nominis ob Eruditionem, nomine, *Chamym*, qui multis annis in Litteris Sinenſibus Magiſter Imperatoris, & Filiorum ejus, quotidie in Palatio deſeruijt, & pluribus annis Tribunalis Rituum Præſidis officio functus, nunc ſupremam ab aliquot annis Colai, ſeu Primarij Miniſtri dignitatem obtinet. Quæſitâ ejus ſententiâ circa Declarationem veri, & Legitimi ſensûs Rituum Sinicorum, hoc Teſtimonium ſuo nomine ſubſcriptum, & proprio Sigillo munitum reddidit. Vidi exemplar Litterarum, quas Litterati Europæi hîc

hîc degentes reſcripſerunt ad ſuos in Europam, in ijsque animadverti valde perſpicuè exponi rationem Sacrificiorum Cælo hîc offerri ſolitorum, Rituumque ceremonialium, quibus colimus Viros virtute præcellentes, ac Progenitores Defunctos; atque hinc intellexi prædictos Europæos ſic eſſe in Librorum Noſtrorum Claſſicorum lectione verſatos, ut probè diſcernant certa ab incertis, videanturque ſubtiliſſimos eorum ſenſus penetrâſſe, imò & illorum ſententia penitus, ac Sine ulla diverſitate concordet cum Ritibus, & praxi præſcriptis à priſcis, ſapientiſſimisque Majoribus Noſtris. Unde ad planè ſatisfaciendum deſiderio Virorum Litteratorum, ad quos reſcripſerunt, ſatis eſt, ſi proponant ijs legendum reſponſum ſuper his datum, & ab Ipſo Imperatore ſic approbatum, ut ad perfectam rei cognitionem nihil ſuprà deſiderandum videatur.

Octavum ſit Teſtimonium omnium Litteratorum totius Chinæ facilè Principis, nomine *Han*; qui nunc ſupremum Præſidem agit Tribunalis Præcipuorum Imperij Doctorum, qui ex omnibus Provincijs, prævio examine, ab ipſomet Imperatore deliguntur: Hoc Tribunal *Han Lin yuen* dicitur, in hac Curia graviſſimum: inſuper Præſidem agit Supremi Tribunalis Rituum, eruditionis ſuæ famâ celeberrimus. Hic Vir Primarius, lectâ illa Declara-

tione circa Legitimum ſenſum Rituum Sinicorum, quam Imperatori obtuleramus, in Europam transmittendâ, ſuo nomine, & Sigillo firmatum Teſtimonium hoc reddidit. Præcipuorum Capitum Doctrinæ Sinicæ, quæ pertinet ad cultum *Xam Ti*; item ad Ritus, quibus colimus Defunctos Progenitores, ac Magiſtros, Legitimum ſenſum verè penetrârunt, Lecta enim illa Declaratione, quam mittunt ad ſuos in Europam, eam obſervavi planè conformem eſſe cum Doctrina Veterum ſapientum, & cum profundiſſimo æquè, ac eximio ſenſu Librorum Claſſicorum: Ita ille.

Ex eodem autem ſupremo Tribunali Imperij Doctorum, qui rei Litterariæ, & Librorum Claſſicorum interpretationi præſunt, aliqui alij Doctores interrogati ſuper eodem ſenſu Rituum Sinicorum idem, aut ſimile Teſtimonium dederunt propriâ ſubſcriptione, ac ſigillo authenticum.

Nonum Teſtimonium ſit ejus, qui ſecundus eſt à Præſide titulo honorario in ſupremo Tribunali Rituum, nomine *Sun*, inter Doctores in prædicto eorum Tribunali Maximæ Auctoritatis, Præfectumque agit Regiæ Bibliothecæ, & Præſidem Tribunalis, ad quod circa cultum Cumfucij Cæremoniæ ſpectant. Cùm unus è Noſtris Patribus Aulam Magni Gymnaſij Cumfuciani *Que cu kien* dicti, ingreſſus die prima Lunæ tertiæ anni hujus, quæ Pekini

erecta

erecta eſt in honorem Cumfucij, eſtque inter omnes Aulas toto Imperio, huic Philoſophorum Principi dicatas, longè celeberrima; invenit Loci illius, ac Cæremoniarum Cumfuciani cultûs Præſidem prædictum *Sun Lao ye.* Ab illo interrogatus, quam ob cauſam veniſſet, reſpondit non aliam eſſe, quàm deſiderium audiendi à Viro Rituum Sinicorum peritiſſimo; ac præcipui Gymnaſij Cumfuciani Præſide, quiſnam ſit verus, ac Legitimus ſapientum Sinarum ſenſus, circa Ritus, quibus Cælum, Progenitores Defuncti, atque Cumfucius coluntur. Quibus dictis, obtulit ei legendum folium eo ſenſu conſcriptum, quo fuerat Declaratio Imperatori oblata, nullâ tamen hujus oblationis factâ Mentione. Legit Præſes attentè ſemel, iterumque ſingula verba perpendens, & illum quoad omnia capita valde approbavit dicens; planè conformia illa eſſe ſapientum Doctrinæ. In eo autem præ cæteris laudavit ultimum caput, quod ſpectat ad DEI cultum, atque inprimis verba quædam addita, quæ ſummam *Xam Ti* intelligentiam tribuunt.

Decimum ſit Teſtimonium Viri Senis, non tam Dignitate, quàm inter Tartaros, & Sinas ſummâ eruditione inſignis, nomine *Ti*, qui per 30, & ampliùs annos ab Imperatore occupatus eſt in Palatio, modò in componendis Libris tum Tartaricis, tum Sinicis de multiplici

argumento, atque inprimis de ijs, quæ pertinent ad varias Religiones, ſeu ſectas, quæ in hoc Imperio vigent; modò in vertendis ſcientijs Europæis in alterutram Linguam, quam utramque apprimè callebat. Is etiam vertit jam pridem Libros P. Matthæi Riccij de DEI Exiſtentia è Lingua Sinica in Tartaricam, & quoſdam alios, qui modò Magna utilitate impreſſi ſunt. Tantæ igitur Eruditionis vir, ac Sinicæ vetuſtatis notitiâ vix ulli ſecundus, interrogatus quondam ab aliquo è Noſtris (nam ab aliquot annis obijt) quid de prædictis Libris, eorumque Auctoribus ſentiret: is ingenuè, ac Sine fuco, pluries aſſeruit Manifeſtè relucere in illis Libris genuinam Veterum ſapientum Sinarum de Colendo Cælo, ſeu *Xam Ti* Doctrinam, ac perfectam ejus, quoad hoc, cum Chriſtiana Religione conformitatem. Addidit mirari ſe ſatis non poſſe, quî fieri potuiſſet, ut P. Matthæus Riccius ſic penetraſſet abſtruſiſſimos Librorum ſuorum Canonicorum ſenſus, & Viri extranei perſpicacia tantam ibi lucem attuliſſet, ubi Doctiſſimi quique pluribus ſæculis cæcutire videntur. Demonſtravit enim, inquiebat, veri DEI cultum, ac cognitionem fuiſſe ab antiquiſſimis temporibus apud Sinas, primum, ac præcipuum priſcæ ſapientiæ caput; ea quidem claritate, ac ſoliditate, ut vel ipſum Litteratum vulgus, ex ipſius Libris tanti momenti veritatem, magna

facilitate, & cum evidentia intueri poſſit. Verterat idem Senex Librum P. Aleni, De rerum omnium vera origine è Lingua Sinica in Tartaricam, quæ verſio etiam typis data eſt, ajebátque hunc Riccio aliquantò inferiorem, quoad profundam notitiam Sinicæ antiquitatis; ſed quoad ſtyli Sinici elegantiam, artémque ſcribendi, celeberrimis Sinarum Oratoribus, & Philoſophis, ne exceptis quidem antiquis, facilè æquiparari poſſe. Hæc qui ab ejus ore accepit, jurato teſtimonio teſtatus eſt, cujus hîc originale ſervatur.

His decem Teſtimonijs alia quàm plurima addere poſſemus, tum Virorum Primatum, & Inſignium Eruditionis famâ; tum etiam Ordinis Minoris: ſed cùm nimia eorum exquiſitio aliquam ſuſpicionem movere poſſit, atque etiam ad Imperatoris notitiam venire, cui diſpliceret nobis ſatis non eſſe ſententiam ſuam; idcirco judicavimus ab ulteriori diligentia abſtinendum, qua exhiberi poſſunt, ſi opus eſt, ſine numero alia teſtimonia, quæ eundem Cæremoniarum Sinicarum ſenſum afferant. Allatis etiam addi poſſunt quorundam antiquorum Teſtimonia ex Archivo Pekinenſi authenticè exarata; nempe Doctoris Pauli, qui ſupremam Colai dignitatem ſua Eruditione obtinuit, aliorúmque Litteratorum Chriſtianorum, qui ſuis quoque Literis ad magnas dignitates pervenerunt; quorum ſanè prolata Auctoritas longè

validior debet eſſe, quàm io Chriſtianorum nullius planè nominis, quæ accepta contra Societatis noſtræ opiniones Romæ anno 1645. prolata ſunt. Non omittendum pariter ex eodem Archivo depromptum celeberrimi Viri *ye* nomine, dignitate Colai authenticum Teſtimonium, quod refert P. Julius Aleni in Epiſtola data in *Ham Cheu* die 3. Febr. anno 1625. ubi ſic ait. Navi iter faciendo cum *ye* Colao, cùm de Lege divina diſſeruiſſem, mihi ille dixit: nos etiam unum Deum agnoſcimus Dominum totius univerſi, qui bonis præmia Largitur, & malos ſupplicijs caſtigat, ſed cum differentia nominis; nam vos vocatis *Tien Chu*, id eſt Cæli Dominum; quod vobis nocet, movétque ſuſpicionem cujuſdam malæ ſectæ, & novæ, eò quòd non ſit idem nomen, quo nos nominamus. Quare ergò non utimini nominibus, quibus utimur, nempe *Tien*, & *Xam Ti*, ad ſignificandum verum DEUM, ſic vitaturi ſuſpicionem pravæ novitatis, additâ, ſi opus eſt, aliqua explicatione veſtro modo, ut rem ſignificatam certiùs exprimatis. Et rurſus idem paulò poſt, diſcurrimus, inquit, per comparationem corporis humani, in quo neceſſe eſt ſpiritum, ſeu animam exiſtere, quæ illud gubernet, & regat; & ſine qua corpus ſe ſuſtinere nequit, aut operari. Ita in hoc mundo neceſſe eſt exiſtere ſupremum Dominum, qui illum gubernet, & dirigat res ſingulas ad ſuum finem;

finem; & in hoc planè vobiſcum ſentimus. Ita Colaus ſuâ Eruditione ſuo tempore celeberrimus, qui quidem Legem Chriſtianam, ejuſque Prædicatores valde æſtimavit, & amavit; etiamſi illam amplexus non fuerit.

§. VI.

Clariſsima Divini Cultus ex traditione Monumenta.

TAm præclaro Ipſius Imperatoris, Imperijque Magiſtrorum Teſtimonio conſonant multa, quæ etiam nunc extant, Divinæ notitiæ impreſſa, nec obſcura veſtigia. Hoc Traditionis nomine ideo complecti placuit, atque hoc loco ſubnectere, quòd ab omni retrò Memoria, quaſi per manus propagata, ad noſtram uſque ætatem pervenêre. Inter quæ primum profectò locum obtinent, quæ Pekini videre eſt in duobus Templis tam Imperatorum, quàm totius Imperij nomine magnificè conſtructis, altero *Tien Tan* dicto, altero *Ti Tan*, In hæc igitur loca vulgaribus Litteratis parùm cognita, Regiâ uſus Auctoritate noſtrorum aliquis, cùm meditatò penetraſſet, atque in ipſa adyta à ſex Mandarinis loci Cuſtodibus, rerùmque omnium ſcientiſſimis honorificè de-

ductus

ductus eſſet; omnia ita per otium luſtravit, inſpexítque, nihil ut prorſus, ſive ad locorum iconographiam, ſive ad Rituum cognitionem deſiderari poſſit. Ex multis aliquando fortè ſigillatim referendis, nunc pauca delibabimus, ea nempe, quæ ad argumentum magìs ſpectant, erúntque. 1. De objecto Cultûs. 2. De Materia, & apparatu Sacrificiorum. 3. De Sacrificantis Perſona, & Ratione. Initium eſto à *Tien Tan* omnium antiquiſſimo.

De Templo *Tien Tan.*

§. I. Igitur, quod in *Tien Tan* adorandum proponitur, ab omni Idololatriæ conſuetudine abhorret mirum in modum. Nulla ibi ſtatua, nulla imago, nullum ſigni, figuræve vel leve indicium. In utroque Boreali, & Auſtrali Templo, nihil prorſus eſt, niſi nuda, ſimpléxq; inſcriptio in Tabella mobili Sinicè, & Tartaricè nitidis, aureíſque litteris exarata. Sinici characteres ſunt hi *Hoam Tien XamTi*, quos tres voces Tartaricæ ita reddunt: *Terghi ab Cai Han.* Hoc eſt ad verbum: *Altus*, & *Supremus Cæli Dominus.*

In Frontiſpicio Templi Auſtralis Sinicè ſic legitur: *Hoam KiunYu.* Tartaricè verò ſic: *Ab Caj Hanni Ordò*: id eſt, *Cæli Supremi Domini Templum.* Denique in Boreali Frontiſpicio Sinica Epigraphe ſic habet: *Hoan Kien Tien*, ſeu

ſeu *Cæli Supremi Domini Aula*; nam Tartari hanc ita vertunt: *Ab Cai Hanni Tien.*

Quo loco admonendus eſt Lector rerum Sinicarum minùs peritus, has Tartaricas Inſcriptiones, ſeu verſiones, tam ab omni æquivocatione, & ſuperſtitione alienas, fuiſſe à periſſimis utriuſque linguæ Viris adornatas, & poſt diuturnam de legitimo Imperij ſenſu concertationem, tandem demortui Imperatoris, atque Tribunalium Auctoritate, Sinicis Inſcriptionibus conformes judicatas, adjunctáſque, quamquàm & ipſi Sinici characteres ex ſe ſenſum habent planum, & multorum Sinarum hîc degentium judicio msgìs magnificum. Præterquam quòd enim duo ultimi characteres *XamTi*, ſua ex inſtitutione, usúque ſignificant Supremum Imperatorem; character primus *Hoan*, qui & ipſe ex communi acceptione eandem Imperatoris exprimit dignitatem, habet etiam ex ſua hyerogliphica compoſitione, propriíſque elementis energiam ſignificandi dominium abſolutum in omnes Reges; componitur enim modò per abbreviationem ex *pe* littera, antiquitus fiebat ex littera *cu*, quæ ſignificat ex ſe, & ex littera *uam*, quæ ſignificat Regem, quaſi diceretur Rex ex ſe. Unde factum poſtea, ut Sinæ hominum ſuperbiſſimi, ſuum quoque Imperatorem *Hoam*, ſeu Regem Regum per ſummam appellationem appellarint. Atque hæc noſtra obſervatio abunde de-

demonſtrat Sinicam Inſcriptionem non eſſe indignam Deo noſtro, qui à Sacris Scriptoribus appellatur Rex cæleſtis, Rex Regum, & Dominus Dominantium.

Cæterùm hæ omnes voces Regis, Supremi Domini, ſimileſque; cùm ſint in communi populorum ſermone poſitæ, &, ut de Dei voce argumentatur Tertullianus, omnium conſcientiâ agnitæ, neque in Philoſophiæ Scholis, aut Idololatriæ fanis natæ; uſum habere certè poſſunt; excitant enim reipſa hîc, & ubique gentium in audientis populi animis ideam Entis viventis, & pro voluntatis Imperio gubernantis, quem populorum ſenſum pauci illi, qui apud Sinas, ſicut etiam apud Europæos inanibus argutijs, tortiſque contra textum perſpicuum explicationibus conantur obſcurare, ingenioſi quidem à ſuis Sectarijs venditantur, cordatis verò hominibus prorſus perſuadent illos ultrò, ne videant emicans Lumen, oculos ſuos obvelare.

II. Quod ſpectat Sacrificiorum materiam, apparatùmque, paucis abſolvet, qui dixerit hæc Regij templi Sacrificia non parvam habere affinitatem cum Legis Naturalis, aut etiam ſcriptæ Sacrificijs. Sunt enim imprimis pura à ſceleribus, quæ Idololatriæ admixta ſemper Annales noſtri referunt. Nihil hîc humani Sanguinis, nihil obſcæni, Theatrici nihil; omnia obſervantiam, & munditiem præferunt.

Quin-

Quinque ſicut apud Hebræos victimarum genera, & in his præcipuæ vituli, ſeu Tauri, & oves. Sacrificiorum non unum genus. Expiatoria alia, & Pacifica. Alia velut Evchariſtica pro agendis Supremo Imperatori gratijs. Alia Impetratoria pro obtinendis novis beneficijs: v. g. *Tien Tan* ſuo in ambitu habet Templum magnificè extructum, dictûmque *Ki Cu Tan* pro petenda annona ad populum ſuſtentandum. Inter hæc ſunt, eáque præcipua, quæ rationem habent Holocauſti, in quo victima, nimirùm bos maſculus, ſeu Taurus Junior, pinguis, ſelectúſque igne abſumitur, idque in altari quadrato, cavo, craticuláque ſubſtrato, cujus molem, ſitum, dimenſiones conſideranti non occurret facilè quid diſcriminis inter Judaicum Holocauſtorum Altare. Similitudo eadem obſervatur in Menſæ odorum, ſeu Altaris Thymiamatis formâ; in Sacrificij Inſtrumentis; in modo mactandi victimas, nunc membratim cædendi, aut inteſtina detrahendi, ſuper lignorum ſtruem componendi; nunc victimarum carnes coquendi, atque ex illis, aliiſque edulijs coram ſuprà memorata Tabella, ſeu divino nomine, quaſi convivium apparandi. Quod etiam de antiquis Sacrificijs obſervant paſſim Interpretes; Inter quos Tirinus Noſter notat: in ijs Deo quaſi Convivium apparabatur, quod vice Dei ignis tanquam ab eo miſſus devorabat. Qui

verò

verò delectus in victimis, miniſtríſque loci Cuſtodibus, quæ Leges? longum eſſet proſequi. Reijciuntur pecudes mutilæ, læſæ, uno verbo, laborantes infirmitate, aut vitio ex ijs, quæ 22. Levitici deſcribuntur. Quæ verò admittuntur in Templi paſcua, majori cura aluntur, elevantur, ſaginantur. Multò plus eſt cautionis in Miniſtris cooptandis. Sunt illi ex ipſo, nec qualicunque Mandarinorum numero, famæ illæſæ, atque integræ, Doctrinæ non vulgaris. Nec ſolùm à Sacris arcentur in Judicio damnati, criminis rei, ſupplicio, pænáve publicâ affecti; ſed etiam alicui vitio, defectuſque naturali obnoxii.

Jam verò ſub ipſas quatuor anni tempeſtates, quibus fiunt Sacrificia, indicitur Triduanum, & univerſale Jejunium, abſtinentia ſcilicet ab uſu carnium, vini, imò & à ludis, comædijs, uxoribus, negotiíſque forenſibus. Unde Mandarini extra proprias ædes in publicis Tribunalibus tenentur pernoctare. Ipſe etiam Imperator è palatio ſecedere in *Chai Cum*, ſeu Aulam Jejunij, ac Pænitentiæ intra Templi ſepta hunc ad finem ædificatam, ubi ſolitarius ſibi uni vacet, ſéque perficiat accurato (uti loquuntur) ſui examine, juratóque emendationis propoſito. Ad idem porrò Mandarinis omnibus ſuadendum, facit illa celebris Tabella, quæ toto hoc Triduo Pekini in Tribunalibus perſtat propoſita cum hac epigraphe;

graphe : *Regnum habet Legem. Spiritus videt, quinam eum obſervant, quinam eum violant.* Nempe exiſtimârunt veteres Sinæ hac Spiritus ubicunque videntis, ac omnia ſcientis cogitatione, poſſe homines facilè deterreri à violatione Legis ad Sacrificium neceſſariæ.

Unde autem hæc tanta cum vera Lege in Sacrificijs, Ritibúsque Similitudo profluxerit, quorſum inſtituta ad Sacrificium Supremo Imperatori offerendum hæc tam parùm vulgaris animi, corporíſque præparatio? definiendum alijs relinquimus. Exiſtimabunt tamen, credimus, viri in re antiquaria verſati, hæc omnia collectim ſumpta, & à remotiſſima antiquitate in uſum inducta, indicare prima Sinicæ Monarchiæ tempora, fuiſſe Divinæ notitiæ plena: itémque fontem demonſtrare purum; qui licet per tot ſæcula alijs, aliíſque Superſtitionibus interdum fuerit infectus; corrumpi tamen ſic non potuerit, ut à ſubſequente Sanioris mentis Succeſſore, ſuo Splendori utcunq; non fuerit reſtitutus. Nobis ſatìs interea ſit, rem, uti eſt, narrare, & novo argumento, uti appellant, ad hominem demonſtrare novis atheis hanc ſuam de Cælo Materiali, ſensúsque experte ineptam ideam, cùm tam ſollicitâ antiquitatis Sinicæ, quam venerantur, inſtitutione, cohærere omnino non poſſe.

III. Quò meliùs intelligantur, quæ de tertio propoſito capite ſumus dicturi, adver-

tendum eſt, Boreale, & Auſtrale Templum, quod ſuprà indicavimus, in Loci *Tien Tan* dicti ambitu comprehenſum, duobus utrumque conſtare ædificijs, quorum alterum interius recondendæ per annum ſuprà memoratæ Tabellæ deſtinatum eſt. Alterum exterius eſt inſtar Eccleſiæ, ac Regiæ Cæremoniarum Aulæ, in quam Solenni die defertur Tabella, exponitúrque. Hæc porrò utraque Aula nihil eſt aliud, quàm podium magnificum, ſeu moles prægrandis, alta, ſolida, orbicularis, tribus ſimilis conſtructionis ordinibus gradatim aſſurgentibus pulchrè diſtincta, quò à quatuor Regionibus triplici novem graduum ſerie aſcenditur. Id tamen eſt inter utramque diſcriminis, quòd Borealis ſit marmore albo exteriùs circumveſtita, habeátque in medio culmine templum rotundum, tecto triplici, flavóque viſendum, ſub quo eminet Thronus Sacræ Majeſtati dicatus à Regio Throno nihil admodum diverſus. Auſtralis verò Aula lateribus cæleſtis coloris circumfulgeat, próque tecto Cælum ipſum habeat; tecti tamen loco die ſolenni erigitur tentorium futurum Tabellæ Sacræ Tabernaculum.

Quæ verò coram hac Tabella, ſeu Supremi Imperatoris nomine, obſequia impendit Imperator (cui ſoli id licere omnes Relationes docent) conveniunt planè cum ſolennibus illis obſequijs ab univerſa Mandarinorum Turba

Regia

Regia in Aula quolibet anno ipſi deferri ſolitis. Nam (obſervabant ipſi Mandarini Cuſtodes, atque Miniſtri) quemadmodum Imperator, qui per annū domeſtico Palatio quaſi clauditur, aperiente ſe anno, Magnificam Imperij Aulam ſubit, thronóque ſublimis habet coram ſe omnes Aulæ Magnates, & Tribunalium Mandarinos ſuas per claſſes diſtributos, ac pretioſis veſtibus indutos, dato ſigno, inter Muſicorum omne genus, per certa intervalla ſeſe proſternentes, & uſque ad ſolum novies caput reverenter inclinantes; eadem prorſus ratione Tabella Supremi Imperatoris nomen præferens, effertur ex interiori Templo, quaſi è domeſtico Sanctuario in ipſam exteriorem Aulam, locũmque publicũ inter pſallentium, & tripudiantium choros, quibus olim ipſimet Imperatores immiſcere ſe non ſunt dedignati.

Ubi verò throno parato impoſita eſt: tum Imperator poſitis veſtibus, indutíſque violacei, & hyacinthini coloris, prima Aulæ ſepta ingreſſus cum Miniſtris, Principibus, atque Magnatibus, cætero interim Magnifico Mandarinorum comitatu ſubſiſtere exteriùs juſſo, ſuóſque per ordines pulchrè diſpoſito, ſolus podij gradus aſcendit, & quidem laterali via, non media; quod ipſum à ſubditis erga Imperatorem in Palatio obſervatur. Ubi verò attigit ſecundi Ordinis gradus Supremos, non auſus ultrà aſcendere, tum dato ſigno, perſtre-

penti omni Muſicorum multitudine, Imperator in genua procumbens, capitéque in ſolum uſque novies, ac per ſtata intervalla demiſſo, unà cum numeroſo illo, ſuperbóque comitantium exercitu reverenter adorat Sacram Supremi, ſuique Imperatoris Majeſtatem. Quod tanto ſibi honori ducit, ut lubentiſſimè audiat à ſuis compellari ſe nomine *Pi Hia*, dirigendo orationem (reverentiæ ergo) ad Prætorianas excubias, quæ adſtant ſub gradibus Throni Imperatoris, non ad ipſum Imperatorem. Quo ſignificatur ipſum, licet totius, ut ajunt, orbis capitibus impoſitum, eſſe tamen ſub gradu, nempe ſolij *Xam Ti*, ibique poſſe adorare ſcabellum pedum ejus.

Adorationem excipit oblatio Magnifici Sacrificij, tam Imperatoris, quàm Imperij nomine parati, Præcone Regio legente interea voce alta, ac diſtincta nomine Imperatoris oblationis formulam, Muſicis omni inſtrumentorum genere præcinentibus proprias cujúſque actionis antiphonas. Hæ verò magnificis planè verbis divinæ Naturæ Poteſtatem, Majeſtatem, Scientiam, Providentiam, attributa, & beneficia repræſentant; quas ſingulas hîc exponere, ut eſt ab inſtituta brevitate alienum, ita omnes prætermittere, plenum invidiæ. In Formula igitur oblationis Regia, cujus exemplar habemus Linguâ Tartaricâ, pro more Palatij hodierno Imperator non jam ſe Imperatorem, ſed proprio, privatóque nomine appellat,

lat; quod apud Sinas maximum demiſſionis, ac dignitatis longè inferioris indicium eſt. Tum ſe ſervum, ac ſubditum expreſsè dicit, ſéque hæc offerre *Terghi Abcai Hande* Supremo Cæli Imperatori. Cætera præterimus, quia Tartarica, adeóque Miſſionarijs minùs nota, quibus, utpote Linguæ Sinicæ ſcientibus gratiora erunt Sinica. Adducemus ergo ex ipſo Rituali *Tay Mim* invocationes aliquas, ſive antiphonas adhibitas ab Imperatore *Kia Cim* Familiæ præcedentis *Tay Mim* duodecimo, cùm inductam à multis retrò annis Templi Inſcriptionem immutaret. Habebat illa: *Lucidi Cæli Supremo Domino.* Et ſubſtituebat: *Cæleſti Regi Regum, Supremo Domino.*

In hac igitur ſolenni oblatione Tituli *Hoam*, de quo ſupra; primò Rex ſe quaſi indignum judicans, qui audiatur; omnes omnino Spiritus invitat, *ut* (inquit in invocatione) *ne gravemini adhibere in meum favorem totam veſtram Spiritualem, intellectualémque virtutem apud Supremum Dominum, ipſi exponendo demiſſi animi mei ſenſus, ipsúmque rogando, ut dignetur benignè reſpicere hanc oblationem, & Titulum, quem pronus, ſummáque veneratione ipſi offero.*

Ipſa verò die Dedicationis Supremo Imperatori novam hanc Solennitatem quaſi præſenti Numine approbanti, concinere Muſici cæperunt ſequentem antiphonam, quæ latinè reddita, quamquam Sinicorum Hieroglyphi-

eorum brevitatem aſſequi nequeat omnimodam, at tamen magnificè Divinam æternitatem adſtruit entis nempe Supremi ante colles, & cardines orbis terrarum exiſtentis. *In confuſo Mundi primordio non erat niſi informis moles: quinque ſive planetæ, ſive elementa nondum cæperant circumagi: nondum duo luminaria illuxerant: in medio ſolus ſtans exiſtebat: qui cùm non habeat vocem, neque formam; revera tamen habet vocem, revera habet formam, utpote Spirituum omnium Supremus Dominus, ex ſe veluti prodiens, ac rudem mundi molem componens. Hic in principio diviſit craſſum à ſubtili. Condidit Cælum, condidit terram, condidit hominem, ex quibus ſubinde propagatæ ſunt rerum omnium ſpecies.*

In ſequenti ait: *Ti id eſt Dominus produxit In & Yam*, prima rerum materialia principia, *habens ipſe Creationis æquè, ac Productionis poteſtatem abſolutam. Spiritus ille produxit ſeptem Planetas cum virtute illuminandi, & influendi in inferiora: orbe cæleſti omnia contexit: terræ immobilitate omnia firmavit, ut quæcunque conſtantem obtineant ſtatum. Pro Summo hoc beneficio, ego ſubditus, præmiſſa adorationis reverentia audeo offerre Supremo Imperatori Auguſtum hunc Titulum, Hoam, Rex Regum.*

Oblationi verò Sericorum, & Vaſorum ex Lapide pretioſo *Yu*, adjuncta eſt ſequens Antiphona: *Ti*, inquit, *O Domine jam dignare Parentis affectu audire hæc Filij tui vota. Cùm ali-*

aliter non poſſim debito Filij officio erga optimum Parentem fungi, auſus ſum tibi offerre hunc Titulum, & quia ad hanc meam oblationem piè reſpicere dignatus es, in gratiarum actionem pro ſingulari hoc favore audeo nunc tibi offerre pauca hæc vaſa cum paucis hiſce pannis Sericis.

In quarta Antiphona ait: *ſe Supremo Domino, qui dignatus eſt inſpicere humillima animi ſui vota, offerre hunc primum vini calicem in ſignum Laudis, & exultationis pro celebranda, atque illimitata Supremi Imperatoris duratione, quæ nullam habet, nec habebit unquam parem.* In quinta verò conqueritur de hominibus, beneficijs Supremi Imperatoris veluti concluſis. *Etſi*, addit, *tot, ac tanta extent ubique Supremi Imperatoris Affectus, atque Amoris argumenta erga omne viventium genus; quis tamen corde recogitat originem, unde hæc omnia ſunt profecta? quæ alia non eſt, quàm ſolus Supremus Imperator populorum omnium, ac rerũ Conditor, & Creator veriſſimus.* Cæteris Actionibus, atque Antiphonis, brevitatis causâ, omiſſis hanc ad tituli oblationem pertinentem pro coronide apponamus. *Supremus Dominus juſſit, & facta ſunt tres Mundi partes præcipuæ, Cælum, Terra, & Homo. In medio concluſit populos, ac univerſas ſpecies. Ego ſubditus ſupplico, ut quorum nomina hîc adſtant Progenitorum Imperatorum defunctorum, ij obtineant æternùm frui beatâ tuâ præſentiâ in Regia, ac Cæleſti Aulâ.*

Quid multa in his, aliiſque ultrò prætermiſſis, Supremum Dominum appellant Conditorem, Conſervatorem, Æternum, Omnipotentem, hominis ſenſus Inſpicientem, bonos Remunerantem, malos Punientem, &c, ut phraſi Sinicâ utar, *ſanctè Intelligentem.* Certè in his omnibus quisquis nullum Dei veſtigium agnoſcit; neceſſe eſt, illum aut eſſe voluntate atheum, aut judicio atheorum nimium tribuere. Etenim non raró accidit Litteratis etjam Sinis non paucis, qui in atheorum Commentarios primùm incidentes, non ita alios verſant Libros, ut dicacitate hominum ſenſim capti, hos tum maximè admirentur, cùm maximè deberent faſtidire: quando videlicet, vel res clariſſimas v. g. Energumenorum effectus, vel textus antiquorum apertiſſimos, Majorúmque Inſtituta, nudis Antipathiæ, & Sympathiæ nominibus involvunt.

De Ti Tan.

I. In *Ti Tan* etiam nulla eſt imago, nullum Idoli vel leve indicium. Objectum Cultus idem eſſe atque in *Tien Tan*, præter Imperatorem Sacrorum iſtorum Summum Pontificem, primóſque Imperij Magiſtros ſuprà relatos, teſtati ſunt utriuſque Templi Cuſtodes Mandarini, rerum id genus maximè ſcientes. Quod etiam demonſtrat Tabella ſolenni adorationis

rationis die proponi ſolita. Hujus ea eſt Inſcriptio Sinica: *Hoam Ti ki*, quam adjacens verſio Tartarica ſic reddit: *Nai Han*, ideſt, Supremus Terræ Dominus. In frontiſpicio verò Sinicè ita legitur, *Hoam Ki Xe*, Tartaricè *Nai Hanni Pao*, id eſt Terræ Supremi Domini Domus. Quæ duæ Inſcriptiones planè conveniunt cum memoratis *Tien Tan* inſcriptionibus. *Ab Cai Han*, *Ab Cai Hanni Tien*; quin & congruunt non ſolùm ſenſu, ſed & verbis cum Libro *Li Ki* Canonico, Supremum Dominum *Xam Ti* ipſo *Ki* Titulo appellante; ita ut ex his inſcriptionibus cultui publico propoſitis liquidò appareat, Supremum Dominum ab Imperatoribus Sinis fuiſſe agnitum; atque etiam hac ætate agnoſci, eúmque (quòd characteres Sinici etiam ſatìs demonſtrant) Cælo, Terræque poteſtate Suprema imperantem. Quo etiam nomine Imperator ipſe in formula Tartarica (neque enim alia nomine Imperatoris inter ſacrificandum legitur) ſemper utitur, dum ſacrificat in utroque Templo: nempe in *Ti Tan*, non ſecus atque in *Tien Tan*, ait, ſe id totum offerre *Han de* Supremo Domino, séque expreſſis verbis appellat Supremi Domini ſubditum. Totidem præterea vocibus, eadémque animi, & corporis demiſſione, ac reverentia, Cæli Terræque Supremum Dominum alloquitur.

Scimus quidem fuiſſe intermediæ ætatis Imperatores ita obcæcatos impietate, ut Supremo Cæli Domino addiderint quoddam aliud Numen aut Terræ Genium, aut meliùs *Heu Tu* quamdam, ut illi volebant Terræ Imperatricem; inter quos famoſus eſt *Hoei Cum* Familiæ *Sum* octavus. At ſcimus acriter reprehendi in annalibus Sinarum his verbis: Nomine *Ti* in inſcriptione *Xam Ti* intelligitur Cæli Dominus, ac Gubernator: ejus Excellentia non habet parem. Cur ergo *Hoei Cum* addidit illi parem cum novo titulo? qui peccavit in Cælum, non habet alium, quem invocet. Quibus, aliiſque ſuum hunc Imperatorem Cenſores apertè damnant, quòd majorem, quàm Deceſſores impunitàtem affectans, diviſo antiquæ adorationis objecto, novum Supremæ Imperatricis numen invexerit, cujus nempe patrocinio declinare attentet vindictam irati Cæli; cùm tamen, uti ajunt, vox Sinica *Ti*, id ex ſe habeat, ut ſignificet Cæli Dominum, ac Rectorem, parémque prorſus excludat.

II. Ex eiſdem Teſtimonijs habetur Sacrificij ſolennis ſolſtitiô æſtivô ab Imperatore offerri ſoliti, materiam eſſe eandem, finem, pompam, Reverentiæ atque adorationis demonſtrationes. Eadem certè in hac Urbe indicitur Primatibus abſtinentia, eadem ſeparatò habitandi, ſibi vacandi, in ſua facta, dictáve inſpiciendi, & emendationem polli-

pollicendi, lex Imperatori obſervanda eſt. Duplex tamen diſcrimen annotatur. 1. Quòd in *Tien Tan* podium ſuperiùs deſcriptum ſit rotundum, quadratum verò in *Ti Tan*. 2. Quòd in *Tien Tan* Imperator ſacrificet Supremo Domino eo Sacrificij genere, quod Sinæ vocant *Tan Chai*, & *Leao*, quo oblata igne abſumuntur. Quam Sacrificij conditionem aptam in primis putant ad exprimendam abſolutam Supremi Domini, omnia pro libitu producentis, ac deſtruentis poteſtatem; & hoc Sacrificium appellatur *Xiao*, Contra in *Ti Tan* victimæ, atque omnia oblata terræ reverenter mandantur, atque humantur; quem Ritum reſpondere exiſtimant Supremi Domini omnia foventis, atque ſervantis potentiæ, virtutique rerum omnium matris inſtar altrici. Unde Supremum Cæli, Terræque Dominum vocant etiam *Ta Fu Mu*, Magnum Patrem, atque Matrem, eodem prorſus nomine, quo omnes Sinæ Chriſtiani Deum paſſim appellant *Ta Fu Mu*. Porrò hoc Sacrificij genus dicunt *Xe*; quapropter nulli profectò utriuſque Templi aulas ingreſſo mirum videri poterit, quòd Imperator, Imperiíque Magiſtri expreſſis verbis doceant, non ſolùm & ab antiquis, & à ſe coli Supremum Cæli Dominum, ac Rectorem, & non Cælum Materiale, ac proinde rationis expers; ſed etiam utrumque Sacrificium à ſe fieri ſolitum, ad eundem Supremum Dominum re-

referri: & quòd ad ſuam mentem declarandam, tacito Cumfucij nomine, ejúſdem tamen proprijs verbis utantur, deſumptis ſcilicet ex Libro Philoſophi Canonico, *Chum Yum* dicto, ita affirmante: *Kiao Xe, eſt ritus ille, quo ſervitur Supremo Domino*.

Quo loco obiter notanda eſt cum multis Doctoribus Sinis famoſa inſignis atheo-politicorum Principis audacia, textum hunc clariſſimum, adeóque ſuis perincommodum, addito *Hen Tu* nomine, obtenebrantis, ut vel ex hoc conijciant viri cordati, quæ fides habenda ſit novis id genus Commentatoribus? an in eorum verba jurandum? in hoc certè ſtudiorum genere, hæc ubique Terrarum recepta lex eſt: ut ea explodatur interpretandi ratio, tum quæ contra planam, obviámque ſententiam textum notis corrumpit, atque violenter & inſulsè trahit: tum quæ diſſipata, & inter ſe non conſtantia, nec obſcurè, nec rarò loquitur: quo utroque vitio non parùm laborare novum hoc Commentariorum genus apud pleroſque Imperij Magiſtros, ac Regiæ Academiæ Doctores, certiſſimum eſt. Unde exiſtit hoc Litteratorum familiare reſponſum, ſeu adagium: *Crede textui, non crede Commentario*.

III. Quæ ſuperiùs dicta fuerunt de Imperatoris ſacrificantis perſona, rituque, huc quoque

que referenda ſunt; quemadmodum enim ſoli Imperatori licet ſupremum Dominum ſolenni ſacrificio *Kiao* dicto in Templo *Tien Tan* venerari, ita etiam ſcilicet hoc ſecundum ſacrificij genus *Xe*, in Templo *Ti Tan* communi Imperij univerſi, ſeu uti Sinæ loquuntur, totius terrarum orbis nomine offerre. Ab ipſo enim Imperatore accepêre olim cum Regijs Inſignibus Clientelares Reges, & accipiunt etiam nunc urbium gubernatores jus offerendi, ſeu erigendi *Xe*, hoc tamen ſervato diſcrimine, ut pro cujusque gradu, ac dignitate ritu minùs ſolenni & ſuorum tantùm ſubditorum nomine ſacrificent, ut ne quidem aliorum locorum cuſtodes ſpiritus audeant invocare. Unde hoc Imperatoris ſacrificium mutuato à Libro Canonico *Li Ki* nomine, appellant *Ta Xe*, Magnum, ſeu Univerſale ſacrificium.

Atque de his Sacrificijs ſatìs: quæ licèt non uno ex capite, ac inprimis poſt Sacrificium Chriſtianum prorſus illicita, idcirco paulò fuſiùs enarravimus, quòd ad pleniorem rei notitiam faciant, multiplexque, uti ſupra indicavimus, ſubminiſtrent contra Atheo-Politicos Sinas argumentum. Nobis interea ſatìs ſit ex ſacrificantium, ac Miniſtrorum Teſtimonijs, ex omnibus utriuſque Templi inſcriptionibus, additisque publica auctoritate verſionibus, ex adhibitis præparationibus, ex formulis, ritibúsque non paucis demonſtrâſſe, tam à veteri-

bus

bus, quàm à novis Sinici Imperij Principibus Regia cujuslibet anni ſacrificia, non ad cælum quoddam Materiale, & rationis expers; ſed ad ſupremum Cæli, Terræque Dominum unicúnque referri. Nempe ut diſertè ait Liber Canonicus *LiKi*: *Calum non habet duos ſoles, nec una Regio duos Reges; nec hac ſacrificia ſunt ad honorandos duos ſupremos.*

Nihil hîc addemus de alijs Templis *Ge Tan*, & *Tue Tan* extra urbem olim erectis, utpote quæ non ſint dicata ſupremo Domino; ſed ut conſtat ex inſcriptionibus ipſis Majoris, & Minoris Luminaris ſpiritibus Angelis: & quorum Ritus ſit planè diverſus, longéque inferior, quod habetur ex Mandarini Præſidis Teſtimonio.

Alia ex populi Traditione Divinæ Notitiæ Monumenta.

AD Regiam, publicâmque Traditionem accedunt popularis, privatíque cultûs monumenta; neque enim ſupremi Domini cultus Regiæ Familiæ Sinenſis ita proprius fuit, ut in rude vulgus nulla veri DEI notitia emanaverit. Quo in genere duo inprimis notanda veniunt: alterum ex privatis ædibus deſumptum; alterum in communi omnium ſermone poſitum. Hæc duo ſigillatim paucis proſequemur.

Viſi-

Viſitur in plurimis plebeis ædibus, imò & Litteratorum non paucis Tabella ſeu Lignea, ſeu ex flava charta confecta venerationi totius domûs propoſita, conſtans his decem characteribus. *Tien, Ti, San, Kiai, Xe ſum, van Lim, Chin cay*; id eſt, *Cæli, Terra, Trium Regionum, Decem plagarum, omnium entium intellectualium, verus Dominus.* Sive autem Trium Regionum nomine intelligas ſupremam, mediam, & infimam Regionem; & decem plagas referas ad antiquiſſimum naturæ ſyſtema, ſeu figuram *Ho Tu* Sinicè dictam, ſive de quacunque alia rerum, & univerſitatis diviſione interpreteris, id tamen ſemper relinquitur, hac Inſcriptione Verum rerum omnium Dominum, ac Rectorem exprimi, idque verbis adeò claris, ac efficacibus, ut nullis interpretationum involucris poſſit à quoquam obſcurari. In hac autem colenda Tabella triplex eſt diſtinguendum hominum genus. Sunt nec ita multi, qui nullum Idolum, nullámque ſtatuam apud ſe habent: nulli ſunt addicti ſectæ: nullum Numen colunt; hanc ſolam Tabellam, ſeu potiùs ſupremi Domini nomen decenti in loco collocatum ſuffitu, corporiſque proſtratione certis temporibus venerantur, ſunt, & quidem (ſi ex Provincia hac, urbéque æſtimanda eſt) incredibili numero plebei ex quacunque ſecta, & profeſſione, qui hanc etiam Tabellam, nullius nimirum ſectæ propriam

priam, non ſolùm domi ſervant, ſed etiam odoribus, alijſque id genus rebus (quamquam alij alio tempore) colere in more habent. In hoc conveniunt omnes, ut primas Tabellæ deferant, & Idolo anteponant, colántque in loco ab Idolis diverſo, nempe extra ſuas ædes, quaſi impares excipiendo ſupremæ Majeſtatis nomini, ideo affigunt ad poſtes oſtij ſui, aut ſupra januam, ut hunc Dominum ſuper omnia ſibi colendum continuò recordentur. Sunt denique quamquam pauciores, qui præclaræ huic Tabellæ varias propriorum Idolorum figuras ad frontem, & latera appingunt, hancque tam eximiam veri DEI inſcriptionem ad impia figmenta communi omnium Idololatrarum facinore traducunt. Hinc hæc Tabella ijſdem quidem picta characteribus, at non ijſdem circùm ornamentis initio cujusque anni, paſſim toto Imperio vænalis eſt, quò faciliùs omnes poſſint ſibi novam comparare, eámque prima anni recurrentis die uno animo, atque conſenſu venerari. Hujus porro diei cultus, quaſi Tabellæ hujus ſolennis eſt; nam præter odores, cæteróſque alio tempore adhiberi ſolitos venerationis ritus, ſupremo omnium Domino cruda oriza, fructus, cæteráque id genus ad victum neceſſaria, ſeu pro agendis de victu quotidiano gratijs, ſeu pro illo poſtulando, ab omnibus offeruntur. Hac certè prima die debere Imperatorem annonam petere à ſupremo Do-

Domino expreſſis verbis præcipit Liber Rituum Canonicus, cujus textus nec paucos, nec obſcuros ad memoratam Inſcriptionem facientes ultro omittimus, ne de ipſius origine, & propagatione diſſertationem ſcribere videamur. Hoc unum omnino certum, atque compertum eſt, & hanc Tabellam ingerere perſpicuam ſupremi omnium Domini, veríque DEI cognitionem, & hujus primæ Inſtitutionis in Sinicis annalibus, alijsque monumentis cujusvis ſectæ tam domeſticæ, quàm peregrinæ prima incrementa, ortúmque referentibus, æram non eſſe conſignatam: quid certiùs conſtet Divinæ Notitiæ Lucem ab omni retro memoria populum Sinenſem illuſtrâſſe, & etiam nunc apud non paucas Familias illibatam, ac Sine ulla Idololatria reperiri.

Altera res in communi omnium ſermone poſita, & Sinicis Divinæ Notitiæ monumentis annumeranda, proverbijs, vulgaribúsque loquendi formulis continetur. Hæ verò formulæ duplicis ſunt generis; aliæ plebeiorum hominum, aliæ Litteratorum magis propriæ. Has cum illis hoc loco conferemus, ut clariùs appareat in verbis quidem non nihil eſſe diſcriminis, in rebus verò, ſenſúque nihil intereſſe; quæ nimirum plebs gens Syncera, & ſimplex verbis multis, obvijsque exprimit, eadem viri Litterati Laconica, & figurata dictione. Atque hiſce Metaphoris dum utuntur Sinæ Litte-

ris exculti, & DEUM, Imperatorem, Tribunalium Præſides, alióſque id genus bene multos à Locis, quibus præſunt, aut inſunt, præ reverentia, denominant, non continuò exiſtimandum eſt has figuratas voces à plebeis non intelligi, ita ut ſi cui dicatur v. g. timendam, aut honorandam rectam Aulam, is Aulam Tribunalis Materialem, non verò primum Præſidem cogitet. Quod magis etiam verum eſt de Imperatore ſupremâ Palatij Aulâ deſignato; multóque verius eſt de ſupremo Cæli Domino; quod nempe iſtæ Palatij Aulæ, & Cæli Metaphoræ ſint uſu frequentiori mollitæ, & quaſi domeſticæ, uti mox ex infrà dicendis certò conſtabit.

Populus itaque utitur plerumque hac formula Sinica: *Lao Tien ye*, id eſt Antiquus, ſeu Cæleſtis Pater, ſeu Cæli Dominus. Nam quos nos Europæi honoris causâ Dominos vocamus, Sinæ *ye*, & *Laoye* appellant, & populus Pekinenſis (cujus verba damus in his proverbijs) hoc *Lao cu* vocabulo, *Patrem* vulgo intelligit. Quòd verò adhibendum potiùs ſit adjectivum nomen Cæleſtis, aut genitivus caſus Cæli, demonſtrant verſiones Tartaricæ inſcriptionum vocibus item Sinicis indeclinabilibus conſtantium, quas à peritiſſimis utriuſque Linguæ Doctoribus factas ſuprà retulimus, & in quibus legere eſt ſupremum Cæli Dominum, non verò Cælum ſupremum Dominum;

minum; quamquam iſtorum Proverbiorum vis, non tam ſita eſt in his vocabulis, & grammaticalibus notis, quàm in ſenſu earum terum, & laudum, quas antiquo Patri clarè attribuunt. Atque de hoc judicium poſſunt ferre ipſi Europæi Sinicè etiam neſcientes, an nimirum hæc tam præclara, & quotidiana elogia cadere poſſint in materiale quid, ac rationis expers; an verò DEUM Optimum Maximum indicent.

Litterati utuntur etiam plerumque hac voce *Tien* Cælum, quod aliquando aliter explicant, vocántque *Xin Tien, ſpirituale*, ſeu *intellectuale cælum.* *Cim Tien* Perſpicuum, ſeu *perſpicax Cælum*; *Cao ve*, *rerum Creator*; *Cao ve Chu*, *Creator, & Dominus*; *Onu*, *Cay*, *Dominus Gubernator &c.* quarum omnium vocüm ſenſus liquidò conſtabit ex dotibus (uti jam monuimus) Cælo attributis.

Hæc verò ab ultima antiquitate derivata eſſe, ut Lectori rem conſideranti ſtatim appareret; cuilibet plebeiorum, & Litteratorum adagio brevem aliquem textum ex libris Canonicis adjunximus, longioribus textibus, multísque ultrò, ac ſcienter prætermiſſis, quòd illi nihil ad opuſculi hujus argumentum faciant, nec ſint clariores Regia Declaratione formaliter aſſerente, non coli Cælum viſibile, & materiale, ſed ſpeciatim Cæli, Terræque, ac rerum omnium Auctorem, ac Dominum. Qui-

E a bus

bus profectò verbis nihil potuit dici efficacius ad verum Deum deſignandum; cùm toti Imperio, ac Imperatori inprimis notiſſimum ſit, Deum optimum Maximum à nobis Declarationem expoſcentibus ita appellari. In his textibus, & ſimilibus invenies iſtas formulas Sinicas *Ti Dominus*, *ſupremus Dominus*. *Hoam ſupremus Dominus*, aut *Regum Rex*. *Hao Tien Maximum Cœlum*. *Xam Tien*, *ſupremum Cœlum*. *Min Tien*, *Cœlum Miſericors*. *Cao Cao*, *Altiſſimus*. *Tam Tam*, *Immenſus*. *Hao Hao*, *Maximus*. *Mim Mim*, *Intelligentiſſimus*. *Teu Teu æternus*. *Cam Cam Antiquiſſimus*. *Hoam Hoam*, *maximè ſupremus*. *He He Majeſtate Auguſtiſſimus* &c. Aliquem ergo Proverbiorum numerum, omiſſis alijs quàm plurimis, ne longiores ſimus, hîc accipe, quibus aſſeritur

I. Surſum exiſtere Dominum.

Plebs.	*Teu Xam yeu yeo lao Tien ye.*
Verſio.	Supra noſtrum caput eſt unus antiquus Pater Cæleſtis.
Litterati.	*Teu Xam yeu, cim Tien.*
Vers.	Supra Noſtrum caput eſt perſpicax Cælum.
Lib. Canon. Xi Kim.	*Cao Cao cay Xam.* Verſio. Altiſſimus exiſtit ſurſum.

II. Omnia

II. Omnia à Cælo producta.

Plebs.	*Nay Kienue puxilao Tienye ſem, Kigin yum.*
Vers.	Quæ res non fuit ab antiquo Patre Cæleſti producta, traditáque homini ad ſuſtentationem?
Litter.	*Tien ſem van ue, y yam gin.*
Vers.	Cælum produxit omnia ad alendos homines.
Lib. Canon. Li Ki dictus.	*Van ve puen yu Tien.* Omnes res ortum habent à Cælo.

III. Cælum produxiſſe hominem.

Plebs.	*Nay co gin pu xi lao Tien ye ſem Tien.*
Vers.	Quis hominum non eſt productus ab antiquo Patre Cæleſti?
Litter.	*Gin Kiai Xi Tien ſo ſem.*
Vers.	Omnes homines ſunt à Cælo producti.
Lib. Can. Xi Kim.	*Tien ſem chim Min.* Cælum produxit omnes populos.

IV. Imperatorem à Cælo habere Auctoritatem.

Plebs.	*Sie Tien laoye ſom che co hao van ſuer nga ngo men tien hia tie pe ſim.*
Vers.	Grates Patri Cæleſti, qui nobis dedit hunc optimum, & populi amantiſſimum Imperatorem.
Litter.	*Tien cu ſum Tien mim, Pim che Tien Hia.*
Vers.	Cæli Filius, Imperator, poteſtate à Cælo tradita gubernat Imperium pacificè.
Lib. Can. Xu Kim.	*Tien Kiam Hia nem co ſu Kiun, co chi ſu, vei yué, Ki cu Xam Ti, çhum chi ſuſam.*
Vers.	Cælum demiſit, qui regeret, & doceret populum, & velut adjuvaret ipſum ſupremum.

V. Cælum colendum eſſe.

Plebs.	*Nayco can pu Kim Lao Tien ye?*
Vers.	Quis audet non colere Cæleſtem Patrem?
Litter.	*Xui can Xue pu Kim Tien?*
Vers.	Quis audeat dicere, non colo Cælum?

Liber

Liber Can.] *Kim tu Xam Ti.* Vers. Colendus
Xu Kim.] ſupremus Dominus, ipſique ſerviendum.

VI. Cælum præcipere mutuam obſervantiam.

Plebs. *Kie gin, cien Xi kie lao Tien ye ye yam.*

Vers. Qui ſpernit hominem, idem eſt, ac ſi ſpernat Cæleſtem Patrem.

Litter. *Kic gin, cié Xi Kie Tien.*

Vers. Qui ſpernit hominem, Cælum ſpernit.

Lib. Can.] *Ngo Xui Kie, kie Tien hu.* Vers.
Su Xu.] ego quem fallam, decipiamne Cælum?

VII. Cælum eſſe ubique.

Plebs. *Lao Tien ye, na li pu cay?*

Vers. Ubinam Cæleſtis Pater non adeſt?

Litter. *Teu Xam yen cim Tien, unuei yen cim Tien.*

Vers. Supra caput foris eſt perſpicax Cælum: in cubiculo intus eſt quoque perſpicax Cælum.

Lib. Can.] *Hao Tien yue mim, kie lh cho*
Xi Kim.] *vam; Hao Tien yue tan, ni lh yeuyen.*

Vers.	Maximum cælum dicitur intelligens, quocunque prodeas, ſtatim aſſequitur. Maximum Cælum dicitur colluſtrans, quocunque mente feraris, ſtatim attingit.

VIII. Cælum nihil ignorare.

Plebs.	*Gin ngan tili cotie hoai ſu, lao tien ye tu chi tao.*
Vers.	Quidquid quis clam pravi agit, Cæleſtis Pater id totum novit.
Litter.	*Kiu nieu, Tien chi.*
Vers.	Oritur in corde cogitatio, hanc ipſam Cælum ſcit.
Lib. Can. Xu Kim.	*Vei Tien cum Mim.* Vers. Solum Cælum eſt perfectè intelligens.

IX. Cælum noſſe cor hominis.

Plebs.	*Gin Sin hao, pu hao, giu pu chi tao; cu yen lao Tien ye chi tao.*
Vers.	Nemo novit cor hominis, rectúmne ſit, an pravum. Solus Pater Cæleſtis id totum novit.
Litter.	*Gin Sin hao, pu hao, cu yeu Xam Tien chi tao.*
Vers.	Solum, quod ſurſum eſt, Cælum novit cor hominis, rectumne ſit, an pravum.

Lib.

Lib. Can. ⎤ Xu Kim. ⎦	*Vei Kien cai Xam Ti chi ſin.* Vers. Solus ſupremus Dominus ſuo in corde novit, qui amandi, qui reijciendi, ſeu qui boni, qui mali.

X. Cælum remunerari, & punire.

Plebs.	*Lao Tien ye Xam Ta, Lao Tien ye fa Ta.*
Vers.	Cæleſtis Pater hunc præmiatur, illum caſtigat.
Litter.	*Xen gin, Tien cu gen Xam: ngo gin Tien, cu geu fa.*
Vers.	Cælum haud dubiè remuneratur probum, improbum haud dubiè mulctar.
Lib. Can. ⎤ Xu Xim. ⎦	*Tien Tao fo Xen, ho yn.* Vers. Cæli Lex eſt fortunare bonos, malos affli&ctare.

XI. Cælum perſpicuè res intüeri.

Plebs.	*Lao Tien ye can tie chin chin tie.*
Vers.	Cæleſtis Pater videt verè res ut ſunt.
Litter.	*Xam Tien, tu can tie chin.*
Vers.	Quod ſurſum eſt Cælum, res verè videt.

Lib. Can. Xi Kim. *Hoam y Xam Ti lin hia yeu he, Kien quen ſu fam.* Vers. Supremus Dominus demittit ſe cum ſumma claritate inſpecturus quatuor orbis plagas.

XII. Cælum reſpicere homines.

Plebs. *Yeu Tien lao ye can cho ni.*
Vers. Antiquus Pater Cæleſtis reſpicit.
Litter. *Yeu Xam Tien can cho.*
Vers. Surſum eſt Cælum aſpiciens.
Lib. Can. Xu Kim. *Vei Tien Kien hia min.* Vers. Solum Cælum intuetur ſubjectos populos.

XIII. Cælum audire.

Plebs. *Yeu lao Tien ye tim cho ni.*
Vers. Eſt antiquus Pater Cæleſtis, qui audit.
Litter. *Gin Kien ſu yu, Tien uen ju luei.*
Vers. Quod ſecreto ſuſurras verbulum, ſonat apud audiens Cælum, non ſecús, ac tonitru.
Liber. Kia yu. *Xim uen yu Tien, Xam Ti Kiu hin.* Vers. Sonus bonorum operum ad cælum uſque perlatus, ſupremi Domini cor gaudio afficit.

XIV.

XIV. Cælum non poſſe decipi.

Plebs. *Hum te gin , hum pu te lao Tien ye.*
Vers. Homo decipi poteſt, decipi non poteſt Pater Cæleſtis.
Litter. *Kie te gin, Kie pu te Tien.*
Vers. Homo falli poteſt , non verò Cælum.
Lib. Can. Xi Kim. *Mim mim, cay hia, he he, cay Xam.* Vers. Perfectâ Intelligentiâ complectens quæ ſunt infrà ; Auguſtâ gloriâ colluſtrans, quæ ſunt ſuprà.

XV. Cælum odiſſe malos.

Plebs. *Lao Tien ye pu jum cim.*
Vers. Cæleſtis Pater non fert corruptos homines.
Litter. *Xam can Tien nu.*
Vers. Quod ſurſum eſt Cælum, iraſcitur malis.
Lib. Can. Su Xu. *Ho cuci yu Tien , vu ſo tao ye.* Vers. Qui peccavit in Cælum, non habet, quem invocet.

XVI. Cælum averſari ſuperbos.

Plebs. *Tien lao ye guen ngotie nao tai leao.*

Vers.

Vers. Cæleſtis Pater depreſſit meum ſuperbum caput: humiliavit me.

Litter. *Tien pu jum ngao.*

Vers. Cælum non fert ſuperbum.

Lib. Can. y Kim. *Tien tao v in, lh Hao Kien.* Vers. Cælum odit tumidos, & amat humiles.

XVII. Cælum æquum eſſe.

Plebs. *Lao Tien ye cum Tao.*

Vers. Cæleſtis Pater eſt Juſtus.

Litter. *Tien chi cum, vu ſu.*

Vers. Cælum eſt æquiſſimum, eſtque Sine affectu privato.

Lib. Can. Xu Kim. *Hoam Tien uu cin, uei te Xi fu.* Vers. Cæli ſupremus Dominus eſt Sine privato affectu, neque rationem habet niſi virtutis.

XVIII. Obediendum Cælo.

Plebs. *Pim lao Tien ye, pa.* Rurſus: *Pango tie mim* Kiao *ki lao Tien ye, pa.*

Vers. Ad arbitrium Patris Cæleſtis. Rurſus: vitam meam trato Patri Cæleſti.

Litter. *Mo fi Tien Mim. kiun cu tim Tien.*

Vers.

Vers. Nihil accidit à Deo non decretum. Sapiens obedit Cælo.

Lib. Can.] *Hi Tien chi mim.* Verſio. Stan-
Xu Kim.] dum Cæli arbitrio, ſive Mandato.

XIX. Cælum ſolari bonos.

Plebs. *Lao Tien ye pu fu hao ſin gin.*

Vers. Pater Cæleſtis non permittit bonorum ſpes eſſe inanes.

Litter. *Hoam Tien pu fu hao ſin gin.*

Vers. Supremus Cæli Dominus non eludit bonorum ſpes.

Lib. Can.] *Hoam Tien Kiuen yeu.* Vers.
Xu Kim.] Supremus Cæli Dominus adeſt bonis.

XX. Cælum miſereri.

Plebs. *Lao Tien ye, co lien ngo, pa.*

Vers. Antique Pater Cæleſtis miſerere mei, & ſufficit.

Litter. *Vam Tien, co Lien.*

Vers. Cælum miſerebitur, ita ſpero.

Lib. Can.] *Hao ki yu min Tien.* Vers. Cum
Su Xu.] gemitu invocandum Miſericors Cælum.

XXI.

XXI. Sperandam à Cælo veniam.

Plebs.	*Kien Tien lao ye jao ngo, pa.*
Verſ.	Rogo Patrem Cæleſtem, mihi ignoſcat, ſatisque eſt.
Litter.	*Tien jum gin cai co.*
Verſ.	Cælum dat hominibus locum ad reſipiſcendum.
Lib. Can. Xu Kim.	*Tngai yo Tien.* Verſ. Contritio eſt clavis reſerans Cælum.

XXII. Cælum timendum.

Plebs.	*Ni pu pa lao Tien yė, ma?*
Verſ.	Patrem Cæleſtem non times?
Litter.	*Xam Tien co uei.*
Verſ.	Timendum Cælum, quod ſurſum eſt.
Lib. Can. Xu Kim.	*Vei Tien chi uei.* Verſio. Verenda eſt Cæli Majeſtas.

XXIII. Cæli conſilia ſupra humanum captum poſita.

Plebs.	*Gin pu nem Ken chi tao lao Tien-ye tie ſu.*
Verſ.	Nemo poteſt ſcire Patris Cæleſtis conſilia.
Litter.	*Tien tao Xin ui, nan chi.*
Verſ.	Cæli conſilia ſunt valde profunda, & captu difficilia.

Lib.

Lib. Can.
Xi Kim. *Xam Tien chi cai, un Xim, un hi eu.* Verſio. Supremi Cæli conſilia non habent ſonum, neque odorem, quibus nimirum percipi poſſint.

XXIV. Cælum ſuos ducere calculos.

Plebs. *Gin tie cien ſuon ki, van ſuon ki, tam pute lao Tien ye y co ſuon Ki.*

Vers. Hominis mille, & mille computandi artes nihil poſſunt adverſus unum Patris Cæleſtis computum.

Litter. *Tien cu yeu chim, chu, kia, kien.*

Vers. Cælum habet ſuas Multiplicationis, Diviſionis, Additionis, & ſubtractionis regulas.

Liber.
Kiayu. *Hoam Hoam Xam Ti, ki mim pute.* Vers. Supremus Dominus eſt maximè abſolutus: ejus mandata fruſtra eſſe non poſſunt.

XXV. Rerum eventus pendere à Cælo.

Plebs. *Su chim, pu chim; cai lao Tien ye.*

Vers.

Vers. Quod res aliqua exitum ſortia-tur, nec ne; pendet id à Patre Cæleſti.

Litter. *Meu ſu cai gin, chim ſu cai Tien;*

Vers. Negotium ſuſcipere hominis eſt, perficere eſt Cæli.

Lib. Can. Su Xu. *Mo chiguei, lh goeichi, Tien ye.* Vers. Rerum, quarum ignoramus Auctorem, Cælum ipſum eſt Auctor.

XXVI. Cælum vitæ, & Mortis Arbitrum, Dominúmque Unicum.

Plebs. *Gin hai ngo, hai puſu: lao Tien ye Kiao gin ſu; cai ſu.*

Vers. Quòd aliquis velit nocere, non ſtatim morior; ſi verò Pater Cæleſtis vult me mori, actum eſt, morior.

Litter. *Tien kiao ngo ſem, gin punem hai; Tien kiao ngo ſu; gin pu nem kieu.*

Vers. Mihi, Cælo ita volente, viventi nemo nocere poteſt. Me contra à Cælo damnatum, quis poteſt liberare?

Lib. Can. Su Xu. *Tien chi ui ſam ſu uen ye, quam gin kijuyungo.* Vers. Si cælum non me damnavit morte. Adver-

verſarij è Regno *Quam* quid poterunt adverſùm me?

XXVII. Cælum eſſe paupertatis, & Diviriatum Diſpenſatorem.

Plebs. *Lao Tien je Kiao ngo hao, cieu hao, Kiao ngo pu hao, cieu pu hao.*

Vers. Patre cæleſti jubente, ut bene mihi ſit, bene mihi erit: Sin minus; malè.

Litter. *Gin ſem jum, ju; kiai yeu Tien Tim.*

Vers. Quòd alij beati, alij miſeri: à Cælo id totum eſt.

Lib. Can. Su Xu. *Tu quei, cai Tien.* Vers. Opes & honores pendent à Cælo.

XXVIII. Cælum teſtem invocare.

Plebs. *Kieu lao Tien ye can ngo tie ſin, pa:*

Vers. Velit Pater Cæleſtis inſpicere meum cor; idque mihi ſufficit.

Litter. *Cu ſin vu quei ju Tien.*

Vers. Non eſt quod erubeſcam, aſpiciente cælo meum cor.

Lib. Can. Su Xu. *Tien yen chi, Tien yen chi.* Verſio. Cælum me oderit, Cælum oderit me; ſi res non ita ſe habet.

Atque ex multis hæc pauca ſufficiant. Habet Lector in hoc opuſculo tria maximi momenti, ad diuturnam illam Facti quæſtionem, de Sapientum Sinaum ſenſu circa Cæli, Cumfucij, Avorúmque cultum, ſpectantia.

Primo loco eſt Declaratio Imperatoris, eáque tam ex verbis, quàm ex circumſtantijs clariſſima, tutiſſimáque. Adde, quòd Nuntijs publicis ſit vulgata: Regij Palatij Libris inſcripta: Primis Imperij Miniſtris, ac Præſidibus expoſita; proindéque fidem habet omni exceptione majorem. Ex hac certè intelliget inter alia Lector, tanti Principis de Religione Chriſtiana tam benemeriti famam, ſparſa per totam Europam ejus velut athei diffamatione, immeritò fuiſſe laceratam. Quod dictum tot conjecturis, artéque conquiſitis argumentis ſtabilitum, ſi non potuiſſet reipſa funditus everti, falsúmque demonſtrari, maximam communi ſententiæ Labem intuliſſet ob eximiam Principis Eruditionis famam, & Summam ejuſdem in hujuſmodi rebus dijudicandis Auctoritatem. Quin & tanta eſt apud Sinas, & Tartaros ſeu veneratio, ſeu adulatio, ut quodcunque Regium Mandatum (*Chi Y* vocant) pro Oraculo habeant. Unde in exquirendis Primatum Teſtimonijs non ultra certum numerum, qui ſufficere viſus eſt, progreſſi ſumus, ne Regio Mandato robur aliunde acceſſi percrebeſceret.

Se-

Secundo loco appoſuimus multa, præclaráque ad majorem apud Europæos firmitatem, ac Regiæ ſententiæ illuſtrationem Teſtimonia, petita non jam ex Claſſiorum Librorum textibus, qui in editis Apologijs olim multi, claríque pro communi opinione prolati ſunt, neque ex Chriſtianorum Sinarum numero, dignitate, ac Eruditione, quibus nobiſcum ſeutientes alios longiſſimos Intervallo vicerunt; ſed ex ipſis Ethnicis, qui adhuc vivunt, qui per omnes Litteratorum gradus ad ſupremos Dignitatum apices aſcenderunt, quive ſublimi loco poſiti, per multas vias adiri, conſulíque poſſunt. Hinc profectò apparet, falsò aſſertum, & pro Principio aſſumptum: hanc impiorum Sinarum expoſitionem veteres de cælo Materiali interpretantium, non poſſe deſeri; cùm ipſi Imperij Magiſtri hunc à ſe non deſeri ſolùm, ſed à veteribus abhorrere teſtentur. In hac de Cælo colendo materia affirmare certè poſſumus, nullum nos interrogaſſe (interrogavimus autem quàm plurimos, Minoris licèt dignitatis, Doctores) qui cum relatis Primatibus non ſentiat, Cælíque Materialis explicationem adulterinis notis non annumeret.

Tertio loco adſunt non pauca ex Regia, & populari Traditione Divinæ Notitiæ monumenta in ipſis ſuperſtitionum tenebris etiam nunc emicantia; quibus ſimul collectis omninò efficitur, falsò affirmari, quòd hoc tam

præclarum Imperium, tam antiquum, támque bonis fundatum Legibus, ab ipſis atheiſmi Conditoribus ſit profectum; nec Europæ Atheos hoc Sinici Imqerij exemplum afferre poſſe contra Theologos paſſim demonſtrantes, ab Atheiſmo mala, turbas, reíque publicæ perniciem neceſſariò exiſtere. Denique ex hoc triplici Teſtimoniorum genere, illud etiam liquidò apparet: quos primos, ſolóſque multis annis Divina Providentia dedit Eccleſiæ Sinenſi Fundatores, Patres, eos ab abſurdis circa has facti Quæſtiones, erroribúsque præſervâſſe, dediſséque illis optimè intelligere Librorum Claſſicorum ſenſum; prorſus ut illorum tanti, tótque de quocunque argumento Commentarij ſoli in Regia Bibliotheca appareant; ſoli à Principibus, primíſque Imperij Magiſtris legantur, & (quod prodigio ſimile eſt in tanta gentis Superbia, tantóque Exterorum odio) in Imperij Mathematico Tribunali ſexaginta volumina ab Europæis illis de rebus difficillimis ſcripta, eáque ſola à Sinis, ac Tartaris Doctoribus terantur. Illos proinde, dum mirum in modum ſuſpiciunt Chriſtiani Litterati, Auctores ſuæ opinionis habent præcipuos ſectæ Litterariæ Doctores. Quòd ſi apud hos ſermonis, & Styli elegantiâ nomen aliquod ſibi fecerint illi, qui eos ſpernunt, meritò ex hac Sinarum Doctorum commendatione, cæteríſque effectibus; non verò ex ami-

corum

corum Europæorum Elogijs digni judicabuntur, qui cum Primis illis Deceſſoribus toto Imperio celebratiſſimis, de Sinica Eruditione decertent. Notum interea ſit hanc Imperatoris Inſcriptionem *Kim Tien*, non de Cælo Materiali explicandam, ſolitos erga Cumfucium, & Majores ritus gratitudinis causâ politicè adhiberi. In quibus ſtabiliendis ideò ſolùm tot Viri & virtute, & doctrinâ conſpicui deſudârunt, quòd apud quemvis rerum Sinicarum peritum certum ſit, contrarias Sententias innumeris Sinis, ac inprimis Litteratis viam ſalutis occludere, & ab illis certiſſimo Miſſionis perdendæ periculo omnes Miſſionarios exponi.

Et cùm nobis innotuerit à nonnullis non contemni modò, ſed & alios pariter ad ejuſdem periculi contemptum exciri per datas in Europam Litteras; quotquot ex varijs nationibus congregati hîc pro Chriſto laboramus, & Curiæ Leges, animorúmque diſpoſitiones in ijs, per quos Imperium univerſum hinc regitur, ob oculos continenter habemus, omnes hoc publico Scripto conſcientias noſtras exonerantes, proteſtamur Sinenſem Eccleſiam ſublatis Cumfucij Avorúmque Ritibus juxta præfatæ noſtræ Declarationis tenorem hactenus permiſſis, diu ſtare nequaquam poſſe. Quin adeò (ut per hoc temporis ſe res habent) ad primam quámque malevoli cujusvis accuſa-

 tionem

tionem his ſuper Ritibus ejuſdem Eccleſiæ ruinam certò certiùs accelerandam à nobis judicari. Qua quidem Proteſtatione claudendam Relationem hanc exiſtimavimus, ne Societati olim vitio vertatur de prædicto imminenti diſcrimine, eóque graviſſimo, id quod erat, maturè à nobis delatum non fuiſſe. Cui proteſtationi ſubſcribimus. Pekini 29. Julij anni 1701.

Antonius Thomas Vice Provincialis Sinenſis.
Philippus Grimaldi Rector Pekinenſis.
Thomas Pereyra.
Joan. Franc. Gerbilhon.
Joſephus Suares.
Joachimus Bouvet.
Kilianus Stumpf.
Joan. Bapt. Regij.
Ludovicus Pernoti.
Dominicus Parenni.

Omnes è Soc. IESU Sacerdotes.

Ego infra Scriptus Vice-Provincialis Societatis JESU Vice-Provinciæ Sinenſis Teſtor, me accepiſſe Teſtimonium Fratris natu minoris Imperatoris Tartaro-Sinici ſuprà relatum folio 20. in cujus fidem manu propria ſubſcribo Pekini 30. Sept. 1701.

ANTONIUS THOMAS.

Nos

Nos infra Scripti Sacerdotes Societatis JESU teſtamur nos accepiſſe data Teſtimonia duorum Magnatum So San Laoye, & Mim Laoye, nec non Yſan Gha Imperij primi Miniſtri à folio 22. uſque 31, ſuprà relata, in quorum fidem ſubſcribimus. Pekini die 30. Sept. anni 1701.

Joan. Franc. Gerbilhon,
Superior Patrum Gallorum.

Joachimus Bouvet.

Ego infra Scriptus Societatis JESU Collegij Peckinenſis Rector, Teſtor me accepiſſe teſtimonia quatuor, quæ folio 35. 36. 37. continentur, in quorum fidem hîc ſubſcribo die 30. Sept. 1701.

Philippus Grimaldi.

Ego infra Scriptus Sacerdos Societatis JESU Teſtor, me accepiſſe duo inter decem ultima Teſtimonia ſuprà relata à folio 36. uſque ad 37. in quorum fidem ſubſcribo Pekini die 30. Sept. anni 1701.

Joachim Bouvet.

Omnia ad maiorem Dei Gloriam.

FINE

Google

Digitized by Google